

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OPRÁVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ

David Rousek

Plzeň, 2013

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OPRÁVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ

David Rousek

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: Doc. JUDr. František Novotný, CSc.,

katedra trestního práva,

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

David Rousek

Obsah

Úvod.....	3
I. Okolnosti vylučující protiprávnost – postavení oprávnění použití zbraně	5
§ 1 Okolnosti vylučující protiprávnost – základní charakteristika.....	5
§ 2 Krajní nouze	7
§ 3 Nutná obrana	10
§ 4 Oprávněné použití zbraně.....	11
II. Vymezení pojmu zbraň pro účely oprávněného použití zbraně	16
§ 1 Obecná charakteristika zbraně a její dělení	16
§ 2 Zbraň podle právní úpravy zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)	18
§ 3 Zbraň z hlediska právních předpisů vztahujících se k oprávněnému použití zbraně	21
III. Vymezení okruhu osob, kterých se týká oprávněné použití zbraně.....	27
IV. Oprávněné použití zbraně dle jednotlivých právních předpisů.....	35
§ 1 Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky	35
§ 2 Zákon ČNR č. 553/1991 Sb., o obecní policii.....	46
§ 3 Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky	49
§ 4 Zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.....	53
§ 5 Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky	56
§ 6 Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii	59
§ 7 Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů ..	61
§ 8 Zákony vymezující postavení a činnost zpravodajských služeb České republiky.....	61

8.1 Bezpečnostní informační služba	62
8.2 Vojenské zpravodajství.....	62
8.3 Úřad pro zahraniční styky a informace.....	63
§ 9 Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti	64
V. Pojem nutná obrana	66
§ 1 Útok jako protiprávní jednání.....	66
§ 2 Obranné jednání a jeho přiměřenost.....	67
§ 3 Vybočení z mezí nutné obrany	69
VI. Srovnání nutné obrany s oprávněným použitím zbraně.....	71
Závěr	75
Seznam použitých pramenů	78
English résumé	80
Přílohy.....	81

Úvod

Existence zbraní je přímo spojená s existencí člověka. Jak se vyvíjel člověk, tak docházelo k vývoji nástrojů, které jím byly zpočátku vyrobeny a používány za účelem uspokojování základních lidských potřeb, spojených zejména s obživou a zřizováním příbytků. Následně lidé dospěli k poznání, že lze takových nástrojů mimo jiné použít za účelem způsobení zranění živého organismu, popř. k jeho usmrcení. Předmět se nezávisle na tom, k čemu byl určen při své výrobě, stává zbraní, jakmile je použit k dosažení cíle spočívajícího ve zranění nebo usmrcení jakéhokoli živého tvora. Obecně se ale zbraní rozumí předměty nebo nástroje, které byly navrženy a vyrobeny právě s důrazem na jejich ranivý či usmrcující účinek. To vedlo k další vývojové etapě, kdy člověk již zcela cíleně začínal vyrábět zbraně přímo určené k již citovanému účelu. K tomu došlo relativně velice brzy, a to již v době pravěku, kdy tehdy žijící člověk spojil pazourek k tyči nikoli kolmo k ní, ale v jejím směru a vznikl oštěp.

Jedním z typických znaků lidské společnosti byla a stále je skutečnost, že určitá část jedinců se nedokáže přizpůsobit společností zavedeným pravidlům chování a k uspokojování svých potřeb užívá metody, které jsou v rozporu s přijatými normami chování a lidské morálky. Lidstvu neslouží ke cti, že takoví jedinci si přivlastňují hmotné statky na úkor ostatních. Jejich touhou bývá zmocnit se čehokoli, co je vlastnictvím někoho jiného, přičemž k dosažení takového cíle neváhají použít zbraň a touto zbraní zranit, popř. usmrtit každého, kdo jim v jejich počínání činí překážku. Nejnebezpečnější však bývá jejich jednání spojené s uspokojováním těch nejnižších pudů, kdy jsou schopni použít zbraně i proti těm nejslabším jedincům. To platí nikoli jen v případě jednotlivých osob, ale také pro jednání určitých skupin osob, jakož i celých národů, které byly za použití zbraní schopny vyvolat ty nejhorší válečné konflikty. Předmětem této práce však není problematika hromadného používání zbraní, ale řešení otázky účinné obrany v jednotlivých případech páchání trestné činnosti.

Lidská společnost vytváří soubory pravidel lidského chování ve společnosti, tedy soubory právních norem, které mají obecnou závaznost, tj. zákony. Jednání jednotlivých osob v rozporu s těmito obecně závaznými pravidly nazýváme kriminalitou a jejich původce pachateli. Kriminalitě se lidská společnost vždy snažila čelit a pachatele paralyzovat, a proto přijatými speciálními zákony, tzv. trestními zákoníky, stanovila, jaká jednání pachatelů nebude tolerovat, jak se proti nim bude účinně bránit a jak je bude trestat.

Postupují-li pachatelé vůči objektům útoků zvláště brutálním způsobem a používají-li k tomu navíc zbraň, pak obrana proti jejich jednání musí být stejného charakteru nebo důraznější, přičemž předpokladem je i použití zbraně. To nutí společnost k vytvoření takových opatření, aby bylo možno brutálním a ozbrojeným útokům pachatelů účinně čelit. Zpočátku dochází k nikoli výraznějšímu organizovanému vyčlenění určitých osob, které mají za úkol realizovat ochranu společnosti proti pachatelům trestných činů. Postupně však je okruh takových osob rozšiřován a organizován do již specializovaných útvarů, které jsou následně pro zajištění řádného výkonu jejich úkolů v oblasti boje proti kriminalitě vyzbrojovány. S tím souvisí přijetí dalších speciálních zákonů, které stanoví podmínky fungování ochranných ozbrojených útvarů, jakož i podmínky používání zbraní v rámci plnění svých služebních povinností.

I přes výše uvedené naprostá většina států ponechává běžnému občanovi právo vlastnit zbraň. V případě zbraně střelné se tak děje za podmínek stanovených příslušným obecně závazným právním předpisem a v případě dalších, nikoli střelných zbraní není jejich vlastnictví zvláště právními předpisy omezováno či regulováno. Ve spojení se skutečností, že lze naprostou většinu předmětů použít jako zbraň, není přesto těmto osobám ponechána možnost libovolného zacházení a používání zbraně, a v některých případech, zejména v případě střelných zbraní, i jejich libovolného držení a nošení.

V podmínkách České republiky je možnost oprávněného použití zbraně dána zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem ve znění pozdějších předpisů, a to každému, kdo použije zbraň v mezích, které stanoví jiný právní předpis. Takové oprávnění přiznává osobám, kterých se daný speciální právní předpis týká. V dalších případech citovaný trestní zákoník umožňuje jakékoli fyzické osobě v případě ochrany majetku, ochrany života a zdraví své osoby nebo jiné osoby použít zbraň, avšak v mezích a za podmínek stanovených v rámci institutu krajní nouze a nutné obrany. Institut oprávněného použití zbraně, v úzkém propojení s instituty krajní nouze a nutné obrany, je předmětem této diplomové práce, která je zaměřena mimo jiné na charakteristiku jednotlivých zbraní a zejména na jejich použití, s důrazem na střelné zbraně, v kontextu podmínek a oprávnění daných příslušnými právními předpisy České republiky. Cílem této práce je tedy podrobný rozbor ustanovení upravujících oprávněné použití zbraně pro jednotlivé příslušníky ozbrojených sborů. Dále se tato práce bude zabývat rozбором pojmu zbraň, vymezením příslušníků oprávněných k použití zbraně a v neposlední řadě také komparací oprávněného použití zbraně s nutnou obranou.

I.

Okolnosti vylučující protiprávnost – postavení oprávnění použití zbraně

§1 Okolnosti vylučující protiprávnost – základní charakteristika

Za okolnosti vylučující protiprávnost považujeme taková jednání, která způsobují, že konkrétní čin není trestným činem, přičemž jinak, resp. zdánlivě naplňuje všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Důvodem, proč takový čin není za trestný čin považován, je chybějící protiprávnost jako jeden ze znaků skutkové podstaty trestného činu. Jedná se tedy o určité výjimky z jinak zákonem nedovoleného jednání. Okolnosti, které vylučují protiprávnost činu, se také označují jako negativní znaky skutkové podstaty (tzv. kontratypy). Takové označení je v souvislosti s postavením protiprávnosti v rámci znaků trestného činu, přičemž právě protiprávnost je zde chápána z hlediska celého právního řádu a je znakem každého jednotlivého trestného činu, a to i v případech, kdy jako taková není v zákonných znacích výslovně vyjádřena (srov. s § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku).¹

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou vymezeny v hlavě III. obecné části, konkrétně v § 28 – 32 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále také „TrZ“). Trestní zákoník ve svém výčtu výslovně uvádí následujících pět typů okolností vylučující protiprávnost:

- krajní nouze (§ 28),
- nutná obrana (§ 29),
- svolení poškozeného (§ 30),
- přípustné riziko (§ 31),
- oprávněné použití zbraně (§ 32).

Kromě těchto v zákoně uvedených okolností vylučujících protiprávnost činu, trestněprávní teorie a praxe uznává další okolnosti, které vzhledem k jejich povaze není zapotřebí výslovně upravovat trestním zákonem. Mezi

---

¹ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010, str. 315

takové okolnosti patří výkon práva a plnění povinnosti s tím, že je zde zařazen i výkon povolání.²

Některé případy, kdy je protiprávnost vyloučena se nacházejí i ve zvláštní části trestního zákoníku. Např. v ustanovení § 368 TrZ neoznámení trestného činu se v jeho odst. 2. uvádí: „*Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.*“. S odvoláním na zpovědní tajemství, či mlčenlivost, považuje následující odst. 3 téhož ustanovení za beztrestné jednání duchovního a advokáta ve vztahu k neoznámení trestného činu, o němž se dozví v souvislosti s výkonem své profese.³

Od okolnosti vylučující protiprávnost je velice důležité odlišit důvody zániku trestnosti, resp. trestní odpovědnosti. Zánikem trestní odpovědnosti se rozumí zejména její promlčení, nebo účinná lítost.⁴ V případě, kdy je dána některá z okolností vylučující protiprávnost, nejde už od počátku takového jednání o trestný čin, jelikož daným činem nebyl naplněn jeden ze znaků skutkové podstaty trestného činu, a to protiprávnost. Naproti tomu důvod zániku trestného činu nastává až po spáchání daného činu, který v době jeho spáchání protiprávním byl, resp. byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, avšak trestní odpovědnost zaniká následně. Je zapotřebí si uvědomit, že zánik trestnosti neznamena zánik protiprávnosti spáchaného činu.⁵

Všechny okolnosti vylučující protiprávnost činu se vyznačují určitými shodnými rysy, které je charakterizují. Na základě srovnání s Kratochvílem⁶ uvádím některé z nich:

- okolnosti vylučující protiprávnost mají shodný právní důsledek, resp. vylučují společenskou škodlivost a v důsledku toho i protiprávnost trestného činu,
- v případě okolnosti vylučující protiprávnost se nejedná a od samého počátku se ani nejednalo o trestný čin, tj. jde o

---

² CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, str. 142

³ CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, str. 143

⁴ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, str. 154

⁵ CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, str. 142

⁶ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 425 – 426, marg. rubr. 1217 - 1221

vyloučení ex tunc. Tím není vyloučeno, že by takové jednání nebylo postihnutelné podle jiného právního předpisu,

- okolnost vylučující protiprávnost lze vztáhnout na kterýkoliv trestný čin, tj. trestní zákoník výslovně nevylučuje z jejího dosahu žádnou skutkovou podstatu trestného činu,
- v případě, kdy je dána jakákoliv z těchto okolností vylučující protiprávnost, nelze proti ní užít jednání, které by svým provedením naplňovalo odlišnou okolnost vylučující protiprávnost, a to z důvodu, že se v dané situaci nejedná o protiprávní útok. Např. není možné proti osobě jednající v krajní nouzi užít nutnou obranu,
- okolnosti vylučující protiprávnost se vždy užijí tam, kde je formálně naplněna skutková podstata trestného činu,
- jsou k sobě navzájem souřadné, jelikož mají všechny stejný právní význam i důsledky,
- každá z okolností vylučující protiprávnost představuje určitý okruh podmínek, které musejí být současně splněny, avšak tyto podmínky se od sebe liší, jak co do kvality, tak co do charakteru, tudíž se tyto okolnosti do jisté míry kříží,
- důvody vyloučené protiprávnosti nerozšiřují, nýbrž zužují sféru trestní odpovědnosti, tudíž je lze aplikovat analogicky. Tento postup není v rozporu se zásadou nullum crimen sine lege. V trestním procesu poté platí o jejich skutkovém podkladě zásada in dubio pro reo. Je proto zapotřebí, aby se ve skutkových pochybnostech vycházelo ze stavu příznivějšího pachateli, resp. osobě obviněné ze spáchání činu. O protiprávnosti a zároveň trestnosti se v daném případě rozhoduje.

§ 2 Krajní nouze

Krajní nouzi se označuje stav, kdy ohrožený zájem chráněný trestním zákonem je možné chránit jen tím, že je obětován jiný trestním zákonem

chráněný zájem.⁷ Mezi ostatními okolnostmi vylučujícími protiprávnost činu je krajní nouze obecným institutem, jehož podstatou je střet rozdílných zájmů chráněných trestním zákonem, přičemž pro záchranu jednoho z nich je potřeba „obětovat“ jiný.⁸ Proto stav krajní nouze má někdy podobu kolize právních povinností. Jako příklad lze uvést situaci, kdy je za oknem domu spatřena osoba zjevně zraněná, bezvládně ležící na zemi, přičemž ke splnění povinnosti poskytnout potřebnou pomoc zraněné osobě je zapotřebí okno rozbít a vstoupit do domu.

O krajní nouzi, jakožto okolnosti vylučující protiprávnost se jedná pouze v případě, kdy zájem, který je jednáním v krajní nouzi chráněn, převyšoval za daných okolností svým významem zájem „obětovaný“. Za klasický příklad je považována ochrana života a zdraví, před ochranou majetku, tak jak je poukázáno na výše uvedeném příkladu.⁹

K jednání v krajní nouzi je oprávněn každý, tzn. i ten, jehož právem chráněný zájem není ohrožen. Toto jednání pak může být namířeno proti komukoliv, vyjma útočníka samotného. V takovém případě by se již nejednalo o jednání v krajní nouzi, nýbrž o jednání v nutné obraně. Proti osobě jednající v krajní nouzi, či nutné obraně není krajní nouze přípustná, jak je pojednáno výše ve shodných rysech okolností vylučujících protiprávnost.¹⁰

Ustanovení § 28 TrZ definuje znaky krajní nouze. Pozitivní vymezení uvádí odst. 1 tohoto ustanovení, a to tak, že za jednání v krajní nouzi je považován „*čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem*“. Prvním znakem krajní nouze je tedy „*odvrácení nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem*“ (např. nebezpečí živelného původu způsobené jednáním člověka, či zvířete, apod.). Negativní vymezení krajní nouze se nachází v následujícím odst. 2 ustanovení § 28 TrZ, kde je uvedeno: „*Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet*“. Další tři znaky jsou definovány tak, že se nejedná o krajní nouzi v případě, kdy bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jiným způsobem (např. je-li možné se mu vyhnout třeba útekem), či způsobený následek je

---

⁷ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 426, marg. rubr. 1223

⁸ CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, str. 143

⁹ Tamtéž

¹⁰ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 427, marg. rubr. 1224

zřejmě stejně závažný nebo snad ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen jej snášet (záchranář, hasič). Pro dostatečnou přehlednost jsou tedy základní znaky krajní nouze následující:

- odvrácení nebezpečí přímo hrozícímu zájmu chráněnému trestním zákonem
- subsidiarita
- proporcionalita
- neexistence povinnosti nebezpečí snášet

V případě jednání v krajní nouzi je vyloučena nejen odpovědnost trestněprávní, ale i občanskoprávní. Ustanovení § 418 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník k tomu říká: *„Kdo způsobil škodu, když odvracel přímo hrozící nebezpečí, které sám nevyvolal, není za ni odpovědný, ledaže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.“*

Srovnáním institutů krajní nouze a oprávněné použití zbraně zjistíme celou řadu odlišností. Jako nejvýraznější uvádím skutečnost, že zatímco v případě krajní nouze se jedná o právo každého jednat za daných okolností v krajní nouzi, v případě oprávněného použití zbraně jde za splnění potřebných podmínek či spíše o povinnost, jejímž nesplněním se jednající subjekt vystavuje možnosti trestněprávního postihu. Na tyto subjekty jsou kladeny větší požadavky než na ostatní občany, neboť jde o subjekty profesionální povahy, které jsou pro takové situace speciálně školeny a technicky vybaveny a pro něž se to, co je pro ostatní občany mimořádnou situací, stává standardem. Tyto subjekty jsou definovány ve speciálních právních předpisech.¹¹

Společným znakem mezi těmito instituty je pak především vyloučení společenské nebezpečnosti, protiprávnosti a trestnosti. Další společný znak je spatřován v subsidiaritě konkrétního jednání, tzn. jak institut krajní nouze, tak oprávnění použití zbraně lze užít až poté, kdy jsou vyčerpány veškeré možné prostředky k odvrácení hrozícího nebezpečí. Ohledně krajní nouze se jedná především o formulaci ust. § 28 odst. 2 TrZ, že nebezpečí za daných okolností nebylo možné odvrátit jinak. U oprávněného použití zbraně je pak tato podmínka upravena ve speciálních právních předpisech především tak, že

---

¹¹ KUČHTA, J. *Nutná obrana: obecná část*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 181

osoba oprávněná použít zbraně je povinna osobu, proti níž má v úmyslu použít zbraň, nejprve vyzvat, aby od protiprávního jednání upustila.

§ 3 Nutná obrana

Nutná obrana má ze všech institutů okolností vylučujících protiprávnost asi nejbližší k oprávněnému použití zbraně. V této kapitole se ovšem věnuji pouze základnímu vymezení nutné obrany.

Podle ustanovení § 29 TrZ se za nutnou obranu považuje čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem. O nutnou obranu se nejedná, byla-li zcela zjevně nepřiměřená povaze útoku.¹²

Podmínky nutné obrany, tj. odvrácení hrozícího nebo trvajícího útoku na zájem chráněný trestním zákonem a přiměřenost obrany, která nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, jsou dány kumulativně.¹³

Možnost obrany proti osobě, porušující některý ze zájmů chráněných trestním zákonem (tj. útočníkovi), je zákonným oprávněním občanů. Jsou však i občané, kteří mají v závislosti na své profesi povinnost zakročit proti útočníkovi (např. policisté).¹⁴

V případech nutné obrany je důležité také rozlišit přímo hrozící útok od oprávněného jednání. Oprávněné jednání, proti němuž by byla přípustná obrana, není útokem. Může se jednat např. o zákrok policisty, který může být agresivnějšího charakteru, avšak stále pohybujícího se v mezích zákona, nebo v případě vystěhování neplatícího nájemníka z bytu na základě pravomocného exekučního příkazu, apod.¹⁵

Nutná obrana a krajní nouze jsou instituty, které jsou vzájemně spjaty a do jisté míry se i prolínají. Nutnou obranu můžeme v jistém smyslu považovat za zvláštní případ krajní nouze (pod pojmem nebezpečí v krajní nouzi se též rozumí i nebezpečí způsobené protiprávním lidským jednáním) a naopak krajní nouze je při konstrukci podmínek proporcionality a subsidiarity zvláštním

---

¹² ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010, str. 328-329

¹³ NOVOTNÝ, F. *Trestní právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, str. 99

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, str. 159

případem nutné obrany, jelikož vykazuje více omezujících podmínek. Nutná obrana a krajní nouze jsou ovšem vzájemně nezaměnitelné.¹⁶

§ 4 Oprávněné použití zbraně

Ustanovení § 32 TrZ definuje oprávněné použití zbraně tak, že „*Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.*“. Při rozboru tohoto ustanovení vychází najevo, že hned úvodní znění „*Trestný čin nespáchá*“ vylučuje protiprávnost tohoto jednání, ovšem pouze za předpokladu, kdy je zbraň použita „*v mezích stanovených jiným právním předpisem*“.

O pojmu zbraň se TrZ zmiňuje ve svém ustanovení § 118 (Spáchání trestného činu se zbraní), kde zbraň vymezuje jako „*cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším*“. Obecně je ovšem třeba chápat pojem zbraň o něco úžeji, a sice ve smyslu příslušných právních předpisů, v nichž je tento pojem definován různě.¹⁷ Tak např. v zákoně č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě se zbraní rozumí pouze zbraň střelná, naproti tomu zákon 273/2008 Sb. o Policii ČR považuje za zbraň, kromě zbraně střelné, i zbraň sečnou a bodnou. Právě z těchto speciálních předpisů vyplývají i podmínky užití zbraně, které však z větší části bývají konkrétnějším rozvedením ustanovení o nutné obraně. V případě oprávněného použití zbraně se však na rozdíl od nutné obrany vyžaduje dodržení zásady subsidiarity, tzn. pro užití zbraně je zapotřebí nejprve vyčerpat veškeré mírnější donucovací prostředky.¹⁸

Použitím zbraně se rozumí takový způsob zacházení se zbraní, k jehož účelu byla vytvořena a je technicky určena (bodná zbraň k bodání, střelná zbraň ke střelbě, sečná zbraň k sekání).¹⁹ V případě použití zbraně jiným způsobem, než ke kterému je svými vlastnostmi určena, se posuzuje jako donucovací prostředek, nikoli použití zbraně (např. úder střelnou zbraní). Za donucovací prostředek je pak považován i varovný výstřel (i když byla zbraň použita v souladu s její charakteristikou). Ve své podstatě tvoří varovný výstřel

¹⁶ KUČHTA, J. *Nutná obrana: obecná část*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 180

¹⁷ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010, str. 361

¹⁸ KUČHTA, J.: *Trestní zákon - komentář*. ASPI (ID: LIT16761 CZ), Wolters Kluwer Česká republika, 1999

¹⁹ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010, str. 361

neformální hranici mezi použitím zbraně jako donucovacího prostředku a jako zbraně podle ustanovení § 32 TrZ.²⁰

Podmínky a povinnosti pro použití zbraně jsou v jednotlivých právních předpisech stanoveny vždy trochu odlišně. I když se mohou zdát do značné míry obdobné, je potřebné pro přehlednost a hlavně přesnost uvést okolnosti oprávněného použití zbraně zvlášť v každém jednotlivém právním předpisu. Z žádného takového předpisu nevyplývá, že osoba oprávněná k použití zbraně může osobu, proti níž zakročuje, usmrtit, avšak žádný takový předpis to ani nezakazuje.²¹

Ustanovení § 32 TrZ je normou s blanketním odkazem, referujícím na příslušné právní předpisy, které upravují podmínky pro oprávněné použití zbraně. Před rekodifikací trestního práva z roku 2009, odkazovalo toto ustanovení²² pouze na zákonné předpisy²³. Nyní, po výše uvedené rekodifikaci, dává příslušné ustanovení možnost k úpravě oprávněného použití zbraně i podzákoným právním předpisům, které nemohou stanovit mírnější podmínky pro použití zbraně, ale mohou toto oprávnění upřesnit a tím zúžit, avšak nikoliv rozšířit nad rámec stanoveným zákonem. I přes skutečnost, že kterýkoliv podzákoný právní předpis nesouladný se zákonem může být následně zrušen Ústavním soudem, zde existuje riziko zneužití tohoto institutu k prospěchu určité komunální skupiny, a proto jsem toho názoru, aby veškerá právní úprava institutu oprávněného použití zbraně byla svěřena pouze zákonné úpravě, jelikož se jedná o tak závažné jednání, vzhledem k jeho zásahu do tělesné integrity člověka, které by mělo být kodifikováno centrálně pomocí zákonů, nikoliv pomocí např. obecně závazných vyhlášek obcí. Proto považuji starší právní úpravu tohoto pojmu za vhodnější.

Podrobnosti o oprávněném použití zbraně tedy nelze vyčíst přímo z trestního zákoníku, ale ze speciálních předpisů, kde se nalézá více informací. Jedním z důvodů proč je tomuto pojmu věnováno v trestním zákoníku tak málo prostoru je především jeho odkázání do sféry jiných právních předpisů.

---

²⁰ DUFFEK, L.: *Oprávněné použití zbraně*. Praha. Právní fórum. Wolters Kluwer ČR, a.s., 6/2006

²¹ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010, str. 262

²² Před rekodifikací trestního práva z roku 2009 (schválení nového trestního zákoníku s účinností od 1.1.2010) bylo Oprávněné použití zbraně jako okolnost vylučující protiprávnost zařazeno pod ustanovení § 15 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, s účinností do 31.12.2009

²³ srov. ustanovení § 15 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, s účinností do 31.12.2009: „*Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů.*“

Za takové zákonné předpisy upravující použití zbraně považuje odborná literatura např.:²⁴

- zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky (§ 42)
- zákon č. 17/2012 Sb., celní zákon (§ 40)
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (§ 56)
- zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii (§ 20)
- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky (§ 18)
- zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě České republiky (§ 5)
- zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství (§ 5)
- zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii (§ 32)
- zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů (§ 25)

Všechny tyto předpisy prezentují určité meze pro oprávněné použití zbraně. Povinnosti a oprávnění zasahující osoby se liší dle toho, kterému bezpečnostnímu sboru je tato osoba příslušná. Oprávnění použít zbraň je nejpodrobněji upraveno v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Podmínky užití zbraně, v něm uvedené, lze velmi obecně vztáhnout na použití zbraně i jinými kategoriemi příslušníků veřejných ozbrojených sborů. Policista je podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. a) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR oprávněn použít zbraň v první řadě v nutné obraně nebo v krajní nouzi. Další případy jsou dány specifiky policejní práce (srov. § 2 stejného zákona).²⁵

Jak již bylo uvedeno výše, v případech oprávněného použití zbraně se na rozdíl od nutné obrany vyžaduje dodržení zásady subsidiarity, jejíž význam spočívá v tom, že před užitím zbraně je nejprve zapotřebí vyčerpat mírnější

---

²⁴ JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2012. Praha: Leges, 2012, str. 61

²⁵ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 461, marg. rubr. 1335

donucovací prostředky, jakými jsou např. výzva nebo varovný výstřel. V zákoně nalezneme i situace, kdy je přímé použití zbraně výslovně zakázáno, např. podle ustanovení § 58 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR nesmí policista mj. použít zbraň proti těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let. Výjimkou jsou pouze případy, kdy útok takových osob bezprostředně ohrožuje zdraví nebo život policisty nebo i jiných osob, nebo hrozí-li větší škoda na majetku a dané nebezpečí nelze odvrátit jiným způsobem.²⁶

Vedle již zmíněných příslušníků veřejných ozbrojených sborů existují i osoby, kterým je umožněno držet zbraň k individuální ochraně na základě individuálního správního rozhodnutí označeného jako zbrojní průkaz a průkaz zbraně podle zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.²⁷ Tyto osoby jsou oprávněny použít střelné zbraně pouze za splnění podmínek § 28 TrZ o krajní nouzi a § 29 TrZ nutné obraně. V praxi se toto týká zejména příslušníků soukromých bezpečnostních služeb, jejichž činnost nemá žádnou speciální právní úpravu, která by stanovovala zvláštní podmínky pro užití zbraně těmito osobami. Pokud příslušník takové služby nebo i obyčejný občan použije neoprávněně drženou zbraň, a to zásadně za podmínek krajní nouze nebo nutné obrany, nebude taková osoba odpovědná za následek, který takto způsobí. V úvahu ovšem může přijít trestní postih za naplnění skutkové podstaty trestného činu nedovolené ozbrojování podle ustanovení § 279 TrZ.²⁸

Závěrem lze říci, že na rozdíl od krajní nouze nebo nutné obrany se oprávněné použití zbraně vztahuje na omezený okruh subjektů stanovený zákonnými předpisy, proto se i v praxi v případech okolností vylučujících protiprávnost objevují mnohem častěji případy krajní nouze a nutné obrany, než-li případy oprávněného použití zbraně. I tak ale můžeme konstatovat, že použití zbraně, resp. pohrůzka zbraní je častokrát nejšetnější a nejúčinnější obranou. Tento názor zastává i Novotný, když uvádí, že: „*Použití zbraně mnohdy umožňuje šetrnější obranu než jiné způsoby obrany, resp. prostředky k ní použité. Někdy stačí namířit zbraň nebo vystřelit varovný výstřel (pokud jsou k tomu podmínky), aby útočník zanechal útoku* .“ S tímto názorem se naprosto ztotožňuji. Hrozba zbraní (a především zbraní střelnou) často končí konflikty znesvářených osob, což s lehkou nadsázkou můžeme považovat za kladnou vlastnost zbraní obecně.

---

²⁶ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 461, marg. rubr. 1336

²⁷ Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně dalších zákonů

²⁸ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 461, marg. rubr. 1337

Vzhledem k charakteru této práce se dále nezabývám zbývajícími okolnostmi vylučující protiprávnost vymezenými trestním zákoníkem. Domnívám se, že jak institut přípustného rizika, tak svolení poškozeného nemají bližší vztah k institutu oprávněného použití zbraně.

II.

Vymezení pojmu zbraň pro účely oprávněného použití zbraně

§ 1 Obecná charakteristika zbraně a její dělení

K vymezení pojmu zbraně pro účely oprávněného použití zbraně je nejprve nutné obecně určit, co se rozumí zbraní po stránce technické i po stránce právní. Na základě toho lze poté provést rozbor zbraně ve vztahu k institutu oprávněného použití zbraně.

Obecná charakteristika zbraně je vymezena trestním zákoníkem, jenž považuje za zbraň „cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším“ (srov. § 118 TrZ). V oblasti správního práva kromě toho dochází k širšímu vymezení střelných zbraní, zejména zákonem č. 119/2002 Sb., zákon o střelných zbraních a střelivu a změně některých dalších zákonů (dále také „zákon o zbraních“), jenž podrobně rozebírá problematiku kategorizace střelných zbraní, držení a nošení střelné zbraně a vydávání správních dokumentů vztahujících se ke střelným zbraním.

Ze závěrů odborné literatury lze zbraň chápat „jako nástroj, popřípadě zařízení přizpůsobené k ranivému účinku na živý organismus nebo k ničení objektů“²⁹, který podle způsobu, jakým je předávána ranivá energie na cíl, dělíme zbraně na chladné, úderné a střelné.

- *Chladná zbraň*

Chladnou zbraní rozumíme ostrou, bílou nebo studenou zbraň, která na člověka nebo na zvěř působí bodnutím čepelí, vedenou jílcem (úchopová část zbraně) nebo ratištěm (dlouhá násada, např. u kopí), popřípadě topůrkem. Mezi takové zbraně řadíme dýku, meč, sekeru, kopí, oštěp, atd.³⁰

---

²⁹ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon: komentář*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2000, str. 31

³⁰ Tamtéž

- *Úderná zbraň*

Úderná zbraň působí na člověka nebo na zvěř přeměnou pohybové energie na destrukci zasaženého místa. Jedná se např. o mlat, kyj, palcát, či v dnešní době často používaný boxer, který je považován za zbraň zákeřnou.³¹

- *Střelná zbraň*

Za střelnou zbraň je považována taková zbraň, u níž je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie (a to jakékoliv energie) při výstřelu, která je zkonstruovaná pro požadovaný účinek na stanovenou vzdálenost.³²

Zbraň ovšem lze definovat i z hlediska různých oborů. Kriminalistická balistika za střelnou zbraň považuje každý předmět, který je schopen dopravit vystřelenou střelu na cíl. Vzhledem k tomuto hledisku pak je možné rozdělit střelné zbraně do následujících skupin:³³

Mechanické zbraně - jsou to takové zbraně, které udělují energii letící střele v důsledku uvolnění mechanické energie. Jedná se o vývojově nejstarší zbraně lidstva. Mezi takové zbraně řadíme např. praky, kuše luky, apod.³⁴ V dnešní době pracují mechanické zbraně i na principu uvolnění energie ocelové pružiny, např. harpuny, nebo speciální pistole vystřelující ocelové jehly, které mohou být i napuštěny jedem, anebo nože, jejichž čepel je možné pomocí pružiny vymrstit na vzdálenost několika metrů.³⁵

Plynové zbraně – jedná se o zbraně, které udělují energii letící střele v důsledku uvolnění energie stlačeného vzduchu a plynu (např. oxidu uhličitého). Mezi plynové zbraně řadíme větrovky, vzduchovky a plynovky podle toho, jaký plyn a jakým způsobem je stlačen před výstřelem ve zbrani.³⁶ V případě vzduchovek je střela uváděna do pohybu tlakem vzduchu mechanicky stlačeného vzduchu v okamžiku výstřelu. U větrovek se střela uvádí do pohybu tlakem vzduchu vypuštěného z tlakové nádoby. Zejména pro

---

³¹ Tamtéž

³² HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon: komentář*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2000, str. 57

³³ MUSIL, J., *Kriminalistika*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1994, str. 125

³⁴ Tamtéž

³⁵ TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 213

³⁶ MUSIL, J., *Kriminalistika*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1994, str. 125

sportovní účely se pak vyrábějí zbraně využívající bombičky s oxidem uhličitým nebo jiným plynem, popřípadě jiné speciální tlakové nádoby, které se označují jako plynovky.³⁷

Palné zbraně - Palné zbraně udělují energii letící střele v důsledku uvolnění chemické energie střelného prachu.³⁸ Za uvolnění chemické energie se v praxi nejčastěji považuje shoření náplně střelného prachu, černého ve starších typech zbraní, bezdýmného v typech novějších. Z palné zbraně může být střela vymetena i vznícením třaskavé náplně pouhé zápalky (kapsle), jako je tomu např. u některých malorážkových zbraní.³⁹ Mezi palné zbraně patří zejména různé druhy pistolí, revolverů, dlouhých zbraní či samopalů, se kterými se kriminalistická praktická činnost setkává nejčastěji.

Určitým nedostatkem právního systému České republiky je skutečnost, že je zákonem regulována pouze úprava střelných zbraní, přičemž v případě chladných zbraní je tato otázka zcela opomíjena. V některých zemích Evropské unie je problematika držení a nošení chladných zbraní na veřejnosti řešena obecně závaznými právními předpisy. Ve Velké Británii nesmí nikdo na veřejnosti přístupném místě nosit nůž, dýku, nebo jinou potencionální zbraň bez tzv. „dobrého důvodu“, přičemž „dobrým důvodem“ nikdy nemůže být ani případná sebeobrana. Stejně tak v Německu patří mezi zakázané zbraně mimo jiné i vystřelovací a zavírací nože, z nichž jsou vyňaty pouze nože s bočně výsuvnou čepelí, pokud jejich délka nepřesahuje 8,5 cm a nemá oboustranně nabroušené ostří.⁴⁰

§ 2 Zbraň podle právní úpravy zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)

Předmětem zákona o zbraních je právní úprava kategorií střelných zbraní (dále jen "zbraně") a střeliva, podmínky pro nabývání vlastnictví, držení, nošení a používání zbraní nebo střeliva, práva a povinnosti držitelů

³⁷ TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 213

³⁸ MUSIL, J., *Kriminalistika*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1994, str. 125

³⁹ TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 213

⁴⁰ KOMENDA, J. *Chladné zbraně a české zbrojní právo* [online]. 29.10.2008, poslední revize 8.11.2008 [cit. 2013-02-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.rucevzhuru.cz/index.php/zbrojni-pravo/69-chladne-zbrane-a-ceske-zbrojni-pravo.html> >

zbraní nebo střeliva, podmínky pro vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní nebo střeliva a pro provozování střelnic, provádění pyrotechnického průzkumu, provozování informačních systémů v oblasti zbraní a střeliva, sankce a výkon státní správy v oblasti zbraní a střeliva, provozování střelnic a provozování a provádění pyrotechnického průzkumu (srov. § 1 zákona o zbraních).

Zákon o zbraních komplexně upravuje oblast zbraní v souladu s příslušnými právními akty Evropské unie, které po nabytí účinnosti smlouvy o přistoupení České republiky do Evropské unie vstoupily v platnost. Jedná se tedy zejména o směrnici Rady Evropského společenství č. 91/477 EHS ze dne 18. června 1991 o kontrole nabývání a držení zbraní a směrnicí Rady Evropského společenství č. 93/15 EHS ze dne 5. dubna 1993 o harmonizaci předpisů týkajících se uvádění na trh a dozoru nad výbušninami pro civilní použití.⁴¹

Právní úprava zbraní je v tomto předpise zachycena jako ucelená oblast veřejného práva, která může být státem adekvátně regulována pro potřeby veřejného zájmu, zejména v otázce zabezpečení veřejného pořádku a bezpečnosti. V původním návrhu tohoto zákona se počítalo s tím, že jeho úprava bude zahrnovat veškeré zbraně, tzn. včetně zbraní chladných (bodných sečných, úderných), jak je tomu i v jiných evropských zemích (Německo, Nizozemsko, atd.), avšak tento návrh nezískal dostatečnou podporu pro schválení, a tak je zákon o zbraních koncipován jako zákon, jehož úprava se vztahuje pouze na oblast zbraní střelných, tzn. zbraní palných, plynových a mechanických, dále některých doplňků zbraní, oblasti střeliva a také vojenské munice.

Zákon o zbraních definuje střelnou zbraň jako nejvyšší logickou třídu objektů, zahrnující v sobě všechny ostatní pojmy bez ohledu na to, jakým druhem energie daná zbraň disponuje. Proto se mezi střelné zbraně zařazují nejen zbraně palné a mechanické, nýbrž i zbraně pracující na principu elektromagnetické indukce či zbraně, které pracují na principu uvolnění tepelné energie (např. parní děla), popřípadě jiné, které by bylo možné pod definicí zařadit. U neodborné a často i právnické veřejnosti jsou pojmy palná a střelná zbraň považovány za shodné. Tato okolnost často vede k nedorozuměním ve vztahu k sjednocení našich právních předpisů s předpisy Evropské unie, které jsou pak překládány za použití terminologie, která neodpovídá definicím pojmů

---

⁴¹ TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 3

tak, jak je zákonodárce logicky i systematicky utřídil v příloze zákona o zbraních.⁴²

Ustanovení § 2 zákona o zbraních upravuje podmínky držení a nošení zbraně. Držením zbraně se rozumí mít zbraň uvnitř bytových nebo provozních prostor nebo uvnitř zřetelně ohraničených nemovitostí se souhlasem vlastníka nebo nájemce uvedených prostor nebo nemovitostí, nebo mít zbraň nenabitou náboji v zásobníku, nábojové schránce či v nábojové komoře hlavně nebo komorách válce revolveru a uloženou v uzavřeném obalu za účelem jejího přemístění z místa na místo (srov. § 2 odst. 1 písm. a) zákona o zbraních). V daném ustanovení je pod pojmem držení zbraně myšlena faktická možnost zbraň ovládat a zacházet s ní jinak než nošením.⁴³ Zákonodárce zde vymezil pojem držení zbraně pozitivním způsobem, když určil, že držení zbraně je stav, kdy se tyto předměty, při neodborném zacházení nebezpečném pro zdraví a život, nacházejí uvnitř bytových či provozních prostor nebo se jím rozumí přemístění předmětné zbraně z jednoho místa na druhé, a to způsobem uvedeným v zákoně.

Nošením zbraně se podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona o zbraních rozumí veškeré případy, kdy osoba má zbraň u sebe, a to ať nabitou, tak i nenabitou. Mít zbraň u sebe poté znamená, že daná osoba má zbraň na dosah, třebaže ne vždy k okamžitému použití. Zbraň je možné mít u sebe např. na opasku, v oděvu, v příručním zavazadle, či i jiném prostoru, s výjimkou prostorů uvedených ustanovením § 2 odst. 1 písm. a) zákona o zbraních.⁴⁴

Použití zbraně zákon o zbraních přímo nedefinuje. Pouze v ustanovení § 29 odst. písm. m) zavádí povinnost pro držitele zbrojního průkazu, aby bylo použití zbraně v nutné obraně nebo krajní nouzi neprodleně ohlášeno útvaru policie. Z logiky věci vyplývá, že použitím zbraně zde bude myšlena především střelba ze zbraně.

Vyjma výše uvedených typů zbraní vyjmenovává zákon o zbraních ve své příloze i další druhy zbraní, mezi které patří např. zbraně expanzní, kulové, brokové, kombinované, krátké, dlouhé, samočinné, samonabíjecí, opakovací,

---

⁴² TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 213

⁴³ TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 4

⁴⁴ TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 8

jednoranové, víceranové, vojenské, sportovní, lovecké, paintbalové, signální, či historické.⁴⁵

§ 3 Zbraň z hlediska právních předpisů vztahujících se k oprávněnému použití zbraně

Obecně vzato se zbraní rozumí „zbraň v technickém smyslu“.⁴⁶ Zbraň je posuzována podle konkrétního právního předpisu opravňujícího použití zbraně. Tento pojem je v jednotlivých předpisech definován různě.⁴⁷ V některém z těchto předpisů je za zbraň považována pouze zbraň střelná (např. srov. § 279 TrZ nedovolené ozbrojování), v jiném jde o zbraň střelnou, bodnou, sečnou.⁴⁸

Trestní zákoník od sebe nerozlišuje pojmy zbraň služební a zbraň soukromá. Tím je dána možnost v oprávněných případech použít jak zbraň soukromou, tak i služební. Jsou ale i předpisy, které toto neumožňují. Jedním z nich je např. zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, který výslovně uvádí zbraň služební, kterou se dle tohoto zákona míní krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je dle zvláštních právních předpisů obec.⁴⁹

V následující části je zbraň specifikována z hlediska právních předpisů upravujících mimo jiné i oprávněné použití zbraně.

- *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR*

V zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o Policii ČR“) je pojem zbraň vymezen v ustanovení § 111 písm. e). Jeho vymezení je v zásadě shodné s ustanovením § 118 TrZ, tj. „*cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším, neuvádí-li daný předpis něco jiného*“. Podle této definice se tedy může jednat o střelnou, sečnou či bodnou zbraň, ale taktéž jakékoliv jiné předměty např.

⁴⁵ příloha (Vymezení zbraní a střeliva) zákona o zbraních

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010, str. 262

⁴⁸ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010, str. 361

⁴⁹ Tamtéž

nástroje typu řetězů, boxerů, obušků či teleskopických tyčí, jakož i volně v přírodě se vyskytujících předmětů (větve, kameny), atd.⁵⁰ Toto vymezení pojmu zbraň používá zákon o policii v souvislosti s vydáním a odebráním zbraně podle ustanovení § 35, podle něhož je policista oprávněn vyzvat osobu k vydání zbraně v případě, hrozí-li nebezpečí, že jí bude neoprávněně užito k násilí nebo pohrůžce násilí. Po marné výzvě je policista oprávněn k odebrání zbraně, kterou osobě, již zbraň odebral, vrátí, pomine-li důvod pro její vydání nebo odebrání.

Z této obecné definice existují dvě výjimky. První z nich upravuje ustanovení § 38 odst. 5 zákona o Policii ČR, které stanoví: „*Zbraně, střelivo a munice včetně výbušnin, které jsou ve školách a školských zařízeních určeny ke vzdělávání a výcviků policistů, jsou výzbrojí policie. Zbraní se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.*“. Na rozdíl od obecné definice je zde pojem zbraň konkretizován, a to větou druhou výše uvedeného ustanovení zákona o Policii ČR. Takto definované zbraně jsou výzbrojí policie, určené ke vzdělávání a výcviku policistů (srov. § 38 odst.5).

Druhá výjimka z obecné definice je upravena ustanovením § 56 odst. 5 zákona o Policii ČR, které vymezuje pojem zbraň pro její oprávněné použití při zákrocích v rámci výkonu služby. Zbraněmi se zde rozumí jak zbraně střelné, tak i tzv. zbraně chladné a také i další prostředky, které nejsou běžně chápány jako zbraň, a byly podle stávající právní úpravy zařazeny mezi speciální zbraně. Takovými zbraněmi se rozumí výbušniny, speciální výbušné předměty a speciální náloživa. V souladu s úpravou donucovacích prostředků jsou z definice vyloučeny vrhací prostředky, které mají povahu střelné zbraně podle zákona o zbraních.⁵¹ Za vrhací prostředky, které mají povahu střelné zbraně, považuje literatura⁵² „*prostředky, které se svou konstrukcí řadí mezi střelné zbraně, ale svými účinky se řadí mezi nesmrtící prostředky. Tyto prostředky jsou široce užívány evropskými policejními sbory k pacifikaci pachatelů násilných trestných činů, intoxikovaných či chladnou zbraní ozbrojených pachatelů. V našich podmínkách se jedná o tzv. flash balls⁵³ a vystřelovač síti*“.

---

⁵⁰ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009, str. 76

⁵¹ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009, str. 190

⁵² FILÁK, A. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009.* Vyd. 1. Praha: Police history, 2009, str. 137

⁵³ Flash ball= donucovací prostředek, konstrukčně podobný střelné zbraně, vystřelující gumové míčky, který se užívá nejčastěji při zásahu proti hromadným nepokojům (zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/Flash-ball>)

Podle ustanovení § 56 odst. 5 má policista širokou škálu prostředků, které je oprávněn použít jako zbraň při zásahu podle ustanovení § 56. Zákon o Policii ČR dále zohledňuje výjimky, které mají policisté z obecné úpravy zákona o zbraních. Především se jedná o oprávnění užít zakázané zbraně, střelivo a doplňky, jako např. tlumiče, laserové zaměřovače, samočinné zbraně (např. samopaly) a jiné.⁵⁴

Použití zbraně je vymezeno v závislosti na účelu, pro který byla zkonstruována. Za výjimku považujeme užití zbraně jako donucovacího prostředku, čímž je právním předpisem dáno, že se jedná o úder zbraní, hrozba namířenou střelnou zbraní a varovný výstřel.⁵⁵

- *Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii*

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii (dále také „zákon o obecní policii“) obsahuje obecnou definici pojmu zbraň v ustanovení § 14, který se týká oprávněného odebrání zbraně, jejíž vymezení je shodné s obecnou definicí, uvedenou v ustanovení § 118 TrZ, tj. cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

Zákon o obecní policii v ustanovení § 20 odst. 3 specifikuje zbraň jako služební zbraň, za kterou považuje krátkou střelnou zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního právního předpisu obec. Krátká střelná zbraň je vymezena přílohou k zákonu o zbraních jako palná zbraň, jejíž délka hlavně nepřesahuje 300 mm nebo jejíž celková délka nepřesahuje 600 mm. Podle ustanovení § 5 zákona o zbraních se jedná o zbraň kategorie B, tedy krátké opakovací nebo samonabíjecí zbraně a krátké jednoranové nebo víceranové zbraně pro střelivo se středovým zápalem.

Na rozdíl od policistů (srov. § 110 zákona o Policii ČR) nejsou strážníci ze zákona oprávněni k nošení zbraně v době, kdy nevykonávají pracovní povinnosti. V souladu s ustanovením § 28 zákona o zbraních nosí zaměstnanec obce zařazený do obecní policie krátkou střelnou zbraň viditelně, a to právě jen v souvislosti s plněním svých pracovních povinností.⁵⁶ K tomu, aby mohli

---

⁵⁴ FILÁK, A. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009, str. 137

⁵⁵ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 190

⁵⁶ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, str. 281

legálně držet, nosit, popřípadě použít zbraň, jsou strážníci obecní policie povinni se řídit ustanoveními zákona o zbraních, stejně jako kterékoli jiné fyzické osoby. Jedná se zejména o splnění všech zákonných podmínek nutných k získání zbrojního průkazu. V souladu se zákonem jsou strážníci obecní policie většinou držiteli zbrojního průkazu skupiny D, tj. k výkonu zaměstnání nebo povolání. Držitelem zbrojní licence je obec.

Není povinností obce ozbrojit své strážníky obecní, avšak v zájmu většího respektu ze strany případných pachatelů přestupků či trestných činů by bylo vhodné jejich ozbrojení střelnými zbraněmi zajistit. Domnívám se, že by strážníci obecní policie měli být ozbrojeni a to vzhledem k povaze jejich pracovní činnosti, tj. mimo jiné pochůzkové činnosti v místech vyznačujících se výskytem vysoké kriminality, kontrole odlehlých objektů a zabezpečení veřejného pořádku. Právě při této činnosti se mohou dostat do bezprostřední blízkosti páchaní závažné trestné činnosti, jakož i další trestné činnosti, kdy i pachatelé zjevně méně závažných trestných činů bývají častokrát ozbrojeni, a to i střelnými zbraněmi. Z tohoto důvodu by i strážníci obecní policie měli být schopni adekvátní obrany proti důraznějšímu útoku ze strany případných pachatelů protiprávních činů.

- *Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky*

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o ozbrojených silách“) uvádí k vymezení oprávněného použití zbraně pojem vojenská zbraň. Tento zákonný předpis nepracuje s obecnou definicí vojenské zbraně podle zákona o zbraních, nýbrž uvádí vlastní vymezení zbraně, a to v ustanovení § 42 odst. 2, kterým uvádí, že vojenskou zbraní pro účely oprávněného použití zbraně podle zákona o ozbrojených silách (§ 42) se rozumí vojenská zbraň střelná, bodná nebo sečná (srov. §42).

Ustanovení § 42a v odst. 2 zákona o ozbrojených silách hovoří o mechanických střelných zbraních jako o zvláštním prostředku, který umožní splnit úkol bez použití vojenské výzbroje, a jejichž použití je v souladu s mezinárodním právem. Zastávám názor, že i takto definované mechanické střelné zbraně mohou být de facto považovány za zbraně podle ustanovení § 42 tohoto zákona, když z ustanovení § 42a není tato možnost vyloučena.

- *Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii*

Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o Vojenské policii“) odkazuje ohledně právní úpravy oprávněného použití zbraně vojenským policistou prostřednictvím ustanovení § 32 pouze na zvláštní zákon. Použití zbraně pro činnost Vojenské policie se řídí zákonnými ustanoveními zákona o ozbrojených silách. Souběžně bude tohoto zákona použito k definici pojmu zbraň (§ 42 zákona o ozbrojených silách).

- *Zákon č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky*

Zákon č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky, v platném znění (dále také „zákon o celní správě“) opět vymezuje pojem zbraň obecnou definicí, a to v souvislosti s oprávněním k odebrání zbraně, upraveným v ustanovení § 33. Podle odst. 2 tohoto ustanovení je za zbraň považováno cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

Zákon o celní správě zpřesňuje zbraň v ustanovení § 45, které se týká oprávněného použití zbraně. Zbraň je v odst. 2 daného ustanovení definována jako zbraň střílná, a to včetně střeliva a doplňků zbraně, zbraň bodná a sečná, dále výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo. Na první pohled je zřejmé, že se jedná o velice podobnou definici, která se nachází v ustanovení § 56 odst. 5 zákona o Policii ČR, upravující zbraň pro její oprávněné použití příslušníky Policie ČR.

- *Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní ČR*

Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o Vězeňské službě“) pojem zbraň přímo nedefinuje. Pracuje s ním v ustanovení § 18, které vymezuje oprávněné použití zbraně, jako zbraně střílné, přičemž střelnou zbraň již nijak nspecifikuje. Proto je vhodné vycházet z ustanovení zákona o zbraních, na jehož základě se v případě vězeňské služby a justiční strážní oprávněné použití zbraně vztahuje na široký okruh prostředků, mezi které patří veškeré zbraně mechanické, plynové i palné.

- *Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů*

Úprava zbraně v zákoně č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů (dále také „zákon o Generální inspekci BS“) je velice podobná úpravě, která se nachází v ustanovení § 56 odst. 5 zákona o Policii ČR. Ustanovení § 25 odst. 5 vymezuje zbraň pro účely zákona o Generální inspekci BS jako zbraň střelnou včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle zákona o zbraních s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodnou a sečnou.

- *Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství*

Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o zpravodajských službách“), zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o BIS“) a zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o Vojenském zpravodajství“) vymezují pojem zbraň v souvislosti s oprávněním k použití zbraně tak, že za zbraň považují služební střelnou zbraň. Co se rozumí služební střelnou zbraní ani v jednom z těchto předpisů uvedeno není. Z logiky činnosti těchto služeb operujících v utajení, je zde předpoklad, že stejně jako je tomu u obecní policie, se bude jednat o krátkou střelnou zbraň, kterou je možno snadno skrýt. Takto přesně však pojem zbraň v zákonné úpravě zpravodajských služeb, BIS, či Vojenského zpravodajství definován není.

III.

Vymezení okruhu osob, kterých se týká oprávněné použití zbraně

Každý právní předpis, který upravuje institut oprávněného použití zbraně, vymezuje také okruh osob, resp. příslušníků ozbrojeného sboru, na které se takové oprávnění vztahuje. Ve většině případů již ze samotného názvu předpisu lze celkem snadno odvodit, jakým příslušníkům ozbrojeného sboru bude toto oprávnění dáno. Pro následný rozbor ustanovení vymezujících oprávněné použití zbraně pro každý jednotlivý ozbrojený sbor, považuji za nezbytné uvést základní charakteristiku těchto příslušníků včetně jejich elementárních povinností.

- *policista*

Na základě ustanovení § 13 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o služebním poměru příslušníků OS“) do služebního poměru k Policii ČR může být přijat občan České republiky, který o přijetí požádá a je starší 18 let, je bezúhonný v souladu s ustanovením § 14 zákona o služebním poměru příslušníků OS, splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven, je zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby podle ustanovení § 14 zákona o služebním poměru příslušníků OS, je plně způsobilý k právním úkonům a oprávněn seznamovat se s utajovanými informacemi podle zvláštního právního předpisu, má-li být ustanoven na služební místo, pro které se tato způsobilost vyžaduje, dále není členem politické strany nebo politického hnutí a nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost, ani není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost.

Policista je při prvním přijetí do služebního poměru přijat na dobu určitou v délce trvání 3 roky. Na dobu 1 roku je přijat do služebního poměru policista, který již v služebním poměru příslušníka Policie ČR působil alespoň 3 roky. Tato situace neplatí pro příslušníka, který již byl ve služebním poměru policisty na dobu neurčitou, od jehož skončení neuplynulo 5 let (srov. § 10 zákona o služebním poměru příslušníků OS). Do služebního poměru na dobu

neurčitou je zařazen příslušník dnem, následujícím po uplynutí služebního poměru na dobu určitou za předpokladu, že úspěšně vykonal služební zkoušku a podle závěru služebního hodnocení dosahuje minimálně dobrých výsledků ve výkonu služby. Do služebního poměru na dobu neurčitou je taktéž přijat příslušník, který již ve služebním poměru policisty působil, aniž by od jeho ukončení uplynulo 5 let. Služební zkoušku má příslušník Policie ČR právo vykonat nejdříve 6 měsíců nejpozději měsíc před uplynutím služebního poměru na dobu určitou.

V rámci služebního poměru vyplývají pro policistu jako příslušníka veřejného bezpečnostního sboru povinnosti vymezené zákonem o služebním poměru příslušníků OS. Základní povinnosti charakteristické pro profesi policisty poté stanoví zákon o Policii ČR ve svém výčtu ustanovení § 9 až 13. Příslušník policie je povinen dodržovat pravidla zdvořilosti, dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. Úpravu zásady zdvořilosti upravuje kromě zákona o Policii ČR také zákon o služebním poměru příslušníků OS. Jejím cílem je vytvoření tlaku na policisty, aby dbali při plnění úkolů morálního kreditu.⁵⁷ Další základní povinností, kterou upravuje ustanovení § 10 zákona o Policii ČR je „iniciativa“. Podle tohoto ustanovení je policista povinen v případě ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, jehož odstranění spadá do úkolů policie, provést úkon v rámci své pravomoci, či přijmout jiná opatření k tomu, aby ohrožení nebo porušení odstranil. Policista má tuto povinnost i v době mimo službu v situacích, kdy dochází k bezprostřednímu ohrožení života, zdraví nebo svobody osob nebo majetku, či došlo-li k útoku na tyto hodnoty. Za úkon je považováno jednání, konkrétně vymezené pravomocemi podle právního řádu ČR. Jeho provedení či provedení jiného opatření je nutné zhodnotit v návaznosti na konkrétní situaci.⁵⁸ Současně je podle zásady iniciativy policista povinen přijmout opatření k odstranění bezprostředního hrozícího nebezpečí za situace, kdy hrozí prodlení, i v případě ohrožení veřejného pořádku nebo bezpečnosti osob a majetku, k jehož řešení je příslušný jiný orgán. V případě, kdy prodlení nehrozí, je policista povinen o takovém nebezpečí informovat příslušný orgán. Existují i situace, kdy policista není povinen k provedení úkonu. V takovém případě se jedná o zásadu pasivity, přičemž výčet těchto situací je uveden v ustanovení § 10 odst. 4 zákona o Policii ČR. Pro oprávněné použití zbraně je podstatný především odst. 5, který vymezuje povinnost policisty použít před zákrokem, při němž dochází k přímému vynucení splnění právní povinnosti nebo přímé ochraně práv za použití síly či hrozby silou, tj. i použitím zbraně, slova „Jménem

⁵⁷ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 56

⁵⁸ Tamtéž

zákona!“ a odpovídající výzvu. Další povinností policisty, označené ustanovením § 11 zákona o Policii ČR jako „přiměřenost postupu“, je dbát na to, aby žádné osobě v důsledku jeho postupu nevznikla bezdůvodná újma, či aby jeho rozhodnutím neprovést úkon nevznikla osobám, jejichž bezpečnost je ohrožena, bezdůvodná újma a dále postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem. Za bezdůvodnou újmu je zde považována především újma vzniklá v důsledku neoprávněného zásahu policisty.⁵⁹ Princip přiměřenosti vyjádřený tímto ustanovením vychází z předpokladu, že opatření, která omezují základní práva a povinnosti, nesmějí svými důsledky přesáhnout klady, které jsou představeny veřejným zájmem na těchto opatření.⁶⁰ Policista je dále povinen při prováděném úkonu prokázat svou příslušnost k Policii ČR služebním stejnokrojem, služebním průkazem nebo odznakem policie, na kterých musí být zřetelně viditelné identifikační číslo. Povinnost prokázat příslušnost policista nemá v případě, kdy ji oprávněně zastírá, např. je-li agentem ve smyslu ustanovení § 158e trestního řádu (srov. § 12 zákona o Policii ČR). V situaci, kdy povaha úkonu neumožňuje prokázání příslušnosti výše uvedeným způsobem, prokáže policista svou příslušnost prohlášením „policie“. Mezi základní povinnosti policisty patří také zásada poučovací vyjádřená ustanovením § 13 zákona o Policii ČR. Podle této zásady je policista povinen poučit před provedením úkonu osobu, jíž se úkon dotýká, o právních důvodech provedení úkonu a je-li úkon spojený se zásahem do práv nebo svobody této osoby, jakož i o jejích právech a povinnostech. Od takového poučení je policista oprávněn upustit pouze za situace, kdy tomu brání povaha úkonu.

- *celník*

Zákon o celní správě definuje celníka jako fyzickou osobu vykonávající v celní správě službu podle zákona o služebním poměru příslušníků OS (srov. § 15 zákona o celní správě). Celník je do služebního poměru přijat podle shodných kritérií (§ 13 zákona o služebním poměru příslušníků OS) jako příslušník Policie ČR. Shodně je také upraven jeho služební poměr.

Základní povinnosti a další povinnosti celníka jsou vymezeny v ustanovení § 18 až 20 , resp. § 21 až 27 zákona o celní správě. Vyjma výše

---

⁵⁹ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, str. 28

⁶⁰ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 60

uvedených zásad zdvořilosti, přiměřenosti postupu, pasivity, prokazování příslušnosti, poučovací povinnosti je zde upravena i zásada oznamovací. Podle ustanovení § 23 je celník povinen vyrozumět nejbližší celní úřad nebo policejní útvar, je-li páchán trestný čin nebo přestupek, anebo je-li důvodné podezření z jejich spáchání. Jde o určitou zásadu preventivního charakteru, ve které je celníkovi uložena povinnost oznámit informace nad rámec obecné právní úpravy.⁶¹

- *příslušník Vězeňské služby*

Vězeňská služba je rozdělena na dva úseky, Vězeňskou stráž a Justiční stráž. Úkolem vězeňské stráže je předvádění a eskortování osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody, dále střežení vazebních věznic, věznic, ústavů pro výkon zabezpečovací detence a je-li povolána k plnění úkolů justiční stráže, střeží budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti. Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti a v jiných místech jejich činnosti. Je-li justiční stráž dočasně povolána k plnění úkolů vězeňské stráže, střeží vazební věznice a věznice, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody (srov. § 3 zákona o celní správě). Služební poměr stejně jako podmínky pro přijetí k vězeňské službě jsou upraveny výše uvedenými ustanoveními zákona o služebním poměru příslušníků OS.

Zákon o vězeňské službě nevymezuje základní povinnosti vězeňské služby, ale pouze její povinnosti a oprávnění, do kterých jsou výše popsané základní povinnosti, zahrnuty. Upraveny jsou pouze v závislosti k plnění úkolů vyčleněných tomuto bezpečnostnímu sboru, kdy např. zásada iniciativy, vyjádřená ustanovením § 7 zákona o vězeňské službě stanoví povinnost vězeňské služby zakročit v případech, páchá-li osoba ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody trestný čin nebo kázeňský přestupek, popřípadě je-li důvodné podezření z jejich páchání, či páchá-li osoba ve výkonu zabezpečovací detence trestný čin, popřípadě je-li důvodné podezření z jeho páchání, dále maří-li osoba ve výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody účel výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, nebo je-li narušován

---

⁶¹ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 66

pořádek nebo ohrožována bezpečnost v prostorách Vězeňské služby, věznice pro místní výkon trestu, soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva spravedlnosti, nebo při předvádění a eskortách osob z výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody.

- *příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů*

Příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále také „příslušník inspekce“) je přijat do služebního poměru stejně jako výše uvedení příslušníci na základě kritérií uvedených v ustanovení § 13 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků OS.

Základní povinnosti stanovené ustanovením § 3 až 7 zákona o Generální inspekci BS jsou zdvořilost, iniciativa, přiměřenost postupu, prokazování příslušnosti a poučování. Z dikce těchto ustanovení je na první pohled zřejmé, že se jedná o téměř totožné základní povinnosti uvedené v zákoně o Policii ČR. Ohledně komentáře k povinnostem příslušníků inspekce proto odkazují na výše uvedenou část věnující se policistovi.

- *voják z povolání*

Do služebního poměru vojáka z povolání (dále také „voják“) může být podle ustanovení § 3 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání (dále také „zákon o vojácích z povolání“) přijat občan ČR starší 18 let, který složil vojenskou přísahu a vykonal základní nebo náhradní vojenskou službu. Zároveň tento občan nesmí být členem politické strany, politického hnutí či odborové organizace, nepodporuje, nepropaguje nebo nesympatizuje s hnutím, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, náboženskou anebo rasovou zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, dále je trestně bezúhonný a zdravotně způsobilý k výkonu služby a splňuje kvalifikační předpoklady stanovené pro služební zařazení, které jsou stanoveny vyhláškou ministerstva obrany.

Základní povinnosti vojáka jsou upraveny ustanovením § 48 zákona o vojácích z povolání. Mezi základní povinnosti vojáka patří: důsledně a přesně plnit úkoly, které mu ukládají právní předpisy a rozkazy nadřízených; svědomitě a řádně konat službu podle svých sil, znalostí a schopností; zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl při výkonu služby a které v zájmu ozbrojených sil nelze sdělovat jiným osobám, což neplatí,

pokud byl této povinnosti zproštěn služebním orgánem; ohlásit svému nadřízenému závady, nedostatky, které ohrožují nebo ztěžují výkon služby, a hrozící škodu; zvyšovat své odborné znalosti a prohlubovat svoji kvalifikaci, dbát o svoji fyzickou zdatnost; dodržovat pravidla služební zdvořilosti a chovat se i mimo službu tak, aby neohrozil vážnost a důvěryhodnost ozbrojených sil, dodržovat při výkonu služby právní předpisy, mezinárodní právo válečné a humanitární, mezinárodní smlouvy a rozkazy nadřízených; při výkonu služby nosit předepsaný stejnokroj, přičemž výjimky stanoví služební orgán; nezneužívat ve svůj prospěch nebo ve prospěch jiných osob informace získané při výkonu služby a nepřijímat neoprávněné dary nebo jiné výhody v souvislosti s výkonem služby.

V případě, kdy má voják podezření, že rozkaz nadřízeného je v rozporu s právními předpisy, je jeho povinností nadřízeného na tuto skutečnost upozornit. Pokud by splnění rozkazu nadřízeného znamenalo spáchání trestného činu, je voják povinen takový rozkaz neuposlechnout a ohlásit tuto skutečnost vyššímu nadřízenému (srov. § 48 odst. 2 zákona o vojácích z povolání). Voják je povinen zakročit také za situace, kdy je při výkonu vojenské služby potřeba neodkladného zákroku k odvrácení škody hrozící ve vojenských objektech a na vojenském materiálu. Takovou povinnost nemá, brání-li mu v tom důležitá okolnost, nebo pokud by takovým jednáním vystavil vážnému nebezpečí sebe, ostatní vojáky nebo občany nebo osoby sobě blízké (srov. § 48 odst. 3 zákona o vojácích z povolání).

- *příslušník Vojenské policie*

Vojenským policistou se může stát pouze voják. Jeho přijetí do služebního poměru je vázáno shodnými podmínkami jako obecně u vojáka z povolání. Při plnění úkolů vymezených zákonem o Vojenské policii je příslušník Vojenské policie povinen dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní a nepřipustit, aby osobám v souvislosti s touto činností vznikla bezdůvodná újma a aby zásah do jejich práv a svobod překročil míru nezbytnou k dosažení účelu plněného úkolu. Kromě této zásady zdvořilosti, platí pro příslušníka Vojenské policie povinnost uložená zásadou poučovací, tj. povinnost poučit při plnění úkolů spojených se zásahem do práv nebo svobod osob tyto osoby o jejich právech. Příslušník Vojenské policie je shodně jako výše uvedení příslušníci ozbrojených sborů povinen dodržovat zásadu iniciativy, vyjádřenou ustanovením § 6 zákona o Vojenské policii. Podle této zásady je příslušník Vojenské policie povinen, dovoluje-li to jeho zdravotní stav nebo není-li pod vlivem léků či jiných látek snižujících jeho schopnost

jednat, provést i v době mimo službu služební zákrok, popřípadě vyrozumět nejbližší útvar Vojenské policie nebo nejbližší útvar policejního sboru, je-li páchan trestný čin nebo přestupek, kterým je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek. Zásada pasivity, nebo-li povinnost nečinit služební zákrok, a situace, při kterých se uplatňuje, je vyjádřena ustanoveními § 7 a 8 zákona o Vojenské policii. Příslušník Vojenské policie je dále povinen vyrozumět o provedení či neprovedení služebního zákroku příslušný útvar Vojenské policie nebo nejbližší útvar policie. V takovém případě se jedná o zásadu informování.⁶²

I pro příslušníka Vojenské policie platí zásada prokazování příslušnosti, v rámci které je při plnění úkolu, je-li mu to okolnostmi úkolu dovoleno, povinen prokázat příslušnost k Vojenské policii vojenským stejnokrojem, zevním označením „Vojenská policie“ s identifikačním číslem nebo průkazem vojenského policisty s evidenčním číslem nebo ústním prohlášením „Vojenská policie“. Příslušník Vojenské policie je podle ustanovení § 10 zákona o Vojenské policii povinen poskytnout každému na jeho žádost pomoc v rozsahu úkolů Vojenské policie. Jedná se o obecnou povinnost pomoci, avšak pouze v rámci působnosti Vojenské policie.⁶³

- *strážník*

Strážník obecní policie je zaměstnanec obce, která je v rámci samostatné působnosti zřizovatelem obecní policie. Podle ustanovení § 4 zákona o obecní policii se strážníkem obecní policie může stát občan ČR starší 21 let, který je bezúhonný v souladu s ustanovením § 4a zákona o obecní policii, spolehlivý a zdravotně způsobilý podle ustanovení § 4b, resp. §4c zákona o obecní policii. Dále musí dosáhnout středního vzdělání s maturitní zkouškou a mít osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů, které vydává ministerstvo vnitra na dobu 3 let za úspěšné vykonání zkoušky odborné způsobilosti.

Povinnosti strážníka obecní policie definují ustanovení § 6 až 10 zákona o obecní policii. Kromě úpravy zásad zdvořilosti, iniciativy, pasivity, poučovací a prokazování příslušnosti, kterou lze považovat za obdobnou úpravě uvedené v zákoně o Policii ČR, je ustanovením § 10 taktéž stanovena

---

⁶² MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 73

⁶³ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 73-74

zásada oznamovací. Podle této zásady je strážník povinen bez zbytečného odkladu oznámit policii důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, podle povahy věci zajistit místo trestného činu proti vstupu nepovolených osob. Do této zásady patří též povinnost oznámit příslušnému orgánu podezření, že byl spáchán přestupek nebo jiný správní delikt, jehož projednávání patří do působnosti tohoto orgánu.

- *příslušníci zpravodajských služeb*

Příslušníkem zpravodajské služby je podle zákona o zpravodajských službách myšlen příslušník Bezpečnostní informační služby, příslušník Úřadu pro zahraniční styky a informace a příslušník Vojenského zpravodajství. První dva jmenovaní jsou přijati do služebního poměru podle ustanovení § 13 zákona o služebním poměru příslušníků OS. Odstavec 2 tohoto ustanovení na ně vztahuje výjimku týkající se stupně vzdělání stanoveného pro služební místo, na které mají být ustanoveni (§ 13 odst. 1 zákona o služebním poměru příslušníků OS), kterého, vyžaduje-li to důležitý zájem služby, není ve výjimečných případech potřeba dosáhnout. Příslušník Vojenského zpravodajství je přijat do služebního poměru na základě kritérií uvedených v zákoně o vojácích z povolání.

Vyjma výše citovaných zákonů upravujících služební poměr příslušníků zpravodajských služeb, upravují základní povinnosti také předpisy týkající se každého jednotlivého příslušníka. Zákon o BIS a zákon o Vojenském zpravodajství stanoví kromě zásady zdvořilosti také zásadu prokazování příslušnosti, podle které prokazují příslušníci Bezpečnostní informační služby stejně jako příslušníci Vojenského zpravodajství svoji příslušnost pomocí průkazu s evidenčním číslem a ústním prohlášením. Zákon o zpravodajských službách stanoví pro příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace pouze zásadu prokázání příslušnosti. Shodně jako výše uvedení příslušníci zpravodajských služeb se příslušníci Úřadu pro zahraniční styky a informace prokazují služebním průkazem s evidenčním číslem a ústním prohlášením.

IV.

Oprávněné použití zbraně dle jednotlivých právních předpisů

Tato kapitola pojednává o institutu oprávněného použití zbraně v návaznosti na právní úpravu jednotlivých právních předpisů, které upravují oprávněné použití zbraně pro konkrétní skupiny osob. V drtivé většině se bude jednat především o bezpečnostní sbory, mezi jejichž výrazné povinnosti spadá obrana společnosti, či ochrana veřejného pořádku.

Jak již bylo řečeno výše, oprávněné použití zbraně upravuje pro příslušníky veřejných ozbrojených sborů každý jednotlivý právní předpis samostatně. Cílem této kapitoly tedy je podrobně se seznámit s ustanoveními paragrafů, které v těchto předpisech upravují podmínky pro oprávněné použití zbraně a následně provést rozbor těchto ustanovení.

§ 1 Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Jako první z právních předpisů, které upravují podmínky pro oprávněné použití zbraně, uvádím zákon o Policii ČR. Před započítáním rozboru příslušného ustanovení upravujícího oprávněné použití zbraně, je vhodné uvést více informací o funkci Policie ČR jako bezpečnostního sboru, resp. o její činnosti.

Policie ČR je vzhledem ke svým úkolům a funkcím budována jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který je podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona o Policii ČR podřízený Ministerstvu vnitra. Ustanovení § 6 zákona o Policii ČR obecně vymezuje uspořádání Policie ČR, a to stanovením útvarů, které ji tvoří. Organizační struktura a vzájemné vztahy jsou vymezeny tím, že se jedná o jednotně organizovaný a řízený bezpečnostní sbor.⁶⁴

Jak vyplývá z ustanovení § 2 zákona o Policii ČR, mezi hlavní úkoly policie patří služba veřejnosti spočívající v ochraně bezpečnosti osob a majetku, ochrana veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti, plnění úkolů

---

⁶⁴ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 22

podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále také „trestní řád“), a plnění dalších úkolů na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti, které jí jsou svěřeny zákony, či přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.

V rámci oprávnění policistů je použití zbraně nejdůraznějším a většinou i nejzávažnějším zásahem do tělesné schránky lidí, které může být použito v souvislosti s prováděním zákroků. Ve své podstatě se jedná o nejvýznamnější oprávnění policisty, které je zákonem chápáno jako mezní možnost při výkonu jeho pravomocí.⁶⁵

Při zákroku policisty se použitím zbraně rozumí její použití takovým způsobem, k jakému byla tato zbraň konstrukčně vyrobena. V případě použití jiným způsobem se již nejedná o použití zbraně, ale o použití donucovacího prostředku.

Zákon o Policii ČR nerozlišuje mezi použitím zbraně soukromé nebo služební, což se ale nevztahuje na zbraně zakázané, které v případě, kdy jsou pro výzbroj policie schváleny, mohou být pouze služebními zbraněmi.⁶⁶

Podle ustanovení § 51 zákona o Policii ČR je policista oprávněn použit při zákroku zbraně, k jejichž používání byl vycvičen. Ustanovení § 56 téhož zákona poté podrobně rozebírá, ve kterých situacích je policista oprávněn zbraň použít. Ustanovení § 56 zákona o Policii ČR zní:

„(1) Policista je oprávněn použít zbraň

- a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,*
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,*
- c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,*
- d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,*

---

⁶⁵ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009, str. 121

⁶⁶ Tamtéž

e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,

f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví,

g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo

h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

(2) Použití zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.

(3) Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(4) Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

(5) Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“

Rozborem tohoto ustanovení lze zjistit, že policista je podle odst. 1 písm. a) oprávněn použít zbraň při odvracení nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem – v krajní nouzi, stejně jako při odvracení útoku na zájem chráněný trestním zákonem, tj. v nutné obraně. Použití zbraně při těchto situacích se vždy zakládá na zásadách přiměřenosti a subsidiarity. Nejedná se o nutnou obranu, byla-li tato zjevně nepřiměřená útoku, shodně jako nelze považovat za jednání v krajní nouzi případ, kdy bylo možné nebezpečí hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem za určitých okolností

odvrátit jinak, nebo je způsobený následek zřejmě stejně závažný, či ještě závažnější, než ten, který hrozil (srov. § 28 a 29 TrZ). Za situace, kdy nebezpečí či útok již pominuly, nelze použít zbraň z důvodu uvedeného v odst. 1 písm. a), nýbrž z jiného důvodu, jakým je např. zamezení útěku nebezpečného pachatele podle odst. 1 písm. c).

Z ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zřetelně vyplývá, že policista je oprávněn použít zbraň proti nebezpečnému pachateli, proti kterému zakročuje, a který se na jeho výzvu nevzdá. Za nebezpečného pachatele odborná literatura⁶⁷ považuje především pachatele zvlášť závažných zločinů.

Podle ustanovení § 14 odst. 3 TrZ jsou zvlášť závažnými zločiny ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Mezi příklady patří: vražda (§ 140 TrZ), zabití (§ 141 TrZ), těžké ublížení na zdraví (§ 145 TrZ), usmrcení z nedbalosti (§ 143 odst. 4 TrZ), mučení a jiné nelidské zacházení (§ 149 odst. 3 a 4 TrZ), šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 odst. 3 a 4 TrZ), omezování osobní svobody (§ 171 odst. 5 TrZ), loupež (§ 173 TrZ), braní rukojmí (§ 174 TrZ), znásilnění (§ 185 odst. 2, 3 a 4 TrZ), pohlavní zneužití (§ 187 odst. 2, 3 a 4 TrZ), obecné ohrožení (§ 272 odst. 2 a 3 TrZ), teroristický útok (§ 311 TrZ), teror (§ 312 TrZ), násilí proti orgánu veřejné moci (§ 323 odst. 3 a 4 TrZ), násilí proti úřední osobě (§ 325 odst. 3 a 4 TrZ) a řada dalších.

Další názor odborné literatury⁶⁸ označuje za nebezpečného pachatele ozbrojeného pachatele, pachatele závažného trestného činu, který je přistižen při jeho páchání, či pachatele držícího rukojmí, atd. Obecnou podmínkou pro poznání nebezpečného pachatele je poté vyhodnocení, že v konkrétní situaci představuje útočící pachatel tak závažné nebezpečí pro zdraví či život osob nebo pro majetek, že je s ohledem na veřejný zájem možné osobu považovat za pachatele nebezpečného. V takovém případě je přijatelný postup, kdy takové hrozící nebezpečí je odvráceno za pomoci použití zbraně, a to i za cenu zranění nebo i usmrcení nebezpečného pachatele.⁶⁹

Je možné polemizovat, zda-li je policista schopen v praxi rozeznat, kdy se jedná o nebezpečného pachatele, proti němuž je potřeba použít zbraň, a kdy se o takového pachatele nejedná. Každý policista však prochází takovým výcvikem, na základě kterého by mu při zásahu nemělo dělat potíže rozpoznat

⁶⁷ např. NOVOTNÝ, F. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 81

⁶⁸ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 186

⁶⁹ Tamtéž

situaci, kdy se jedná o nebezpečného pachatele. Za nejednoznačnější situaci lze považovat případ, kdy je útočník ozbrojen střelnou zbraní.

Další podmínkou oprávněného použití zbraně podle odst. 1 písm. b) výše citovaného ustanovení je, že zákrok policisty směřuje proti nebezpečnému pachateli, který se na jeho předcházející výzvu nevzdá. Za takovou výzvu lze považovat např.: „Jménem zákona, zvedněte ruce a odhodte zbraň nebo zahájím palbu“. ⁷⁰ Policistovi ukládá ustanovení § 10 odst. 5 zákona o Policii ČR povinnost, dovolují-li to okolnosti, použít slova „Jménem zákona“ a odpovídající výzvu před provedením každého úkonu, při němž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti anebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití.

Zbraň může být oprávněně použita také za situace, kdy se nebezpečný pachatel skrývá v úkrytu, který i přes výzvu policisty neopustí. Za dané okolnosti platí zásada, že policista předmětnou výzvu zopakuje. Úkrytem lze označit cokoli, co je možné využít jako prostředek, který brání policistovi pozorovat činnost pachatele, a to i jen částečně. ⁷¹ Za úkryt tak lze považovat nejen byt, dům, chatu či stodolu, ale rovněž i přírodní objekty, za kterými se pachatel může skrývat, jakými jsou např. stromy, keře, skály, atd. ⁷²

Podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. c) je policista oprávněn k použití zbraně za předpokladu, kdy je nutné zamezit útěku nebezpečného pachatele, kterého není možné zadržet jiným způsobem.

Zákon o Policii ČR rozumí útekem jakoukoliv formu úniku nebezpečného pachatele, proti němuž je prováděn zákrok, z dosahu policisty. ⁷³ Důležitou skutečností, uvedenou v této části ustanovení § 56 je zákonná podmínka použití zbraně, která opravňuje policistu k užití zbraně pouze za situace, kdy tento není schopen zabránit nebezpečnému pachateli v útěku jiným způsobem. Jiným způsobem je zde myšleno např. pronásledování nebezpečného pachatele za použití služebního psa, služebními dopravními prostředky, osobním pronásledováním, využitím součinnosti občanů při pronásledování nebezpečného pachatele, ⁷⁴ nebo užitím některého z donucovacích prostředků, kterým může být např. varovný výstřel.

---

⁷⁰ NOVOTNÝ, F. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 82

⁷¹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 186

⁷² NOVOTNÝ, F. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 82

⁷³ FILÁK, A. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009, str. 135

⁷⁴ NOVOTNÝ, F. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 84

Použití zbraně je zde až poslední možnou volbou, kterou policista má k dispozici k zastavení a zadržení nebezpečného pachatele. Před každou takovou situací je povinností policisty dostatečně uvážit, zda je použití zbraně nezbytně nutné.

Ustanovení § 56 odst. 1 písm. d) vymezuje podmínky pro použití zbraně za situace, kdy je potřeba překonat aktivní odpor, který směřuje ke zmaření závažného zákroku policisty. Za závažný zákrok policisty je zde mj. považován zákrok, který je namířen proti nebezpečnému pachateli, jenž svým jednáním znemožňuje provedení nebo dokončení takového zákroku.⁷⁵ V praxi lze za závažný zákrok považovat např. započatý zákrok proti ozbrojenému pachateli, jeho zadržení v rámci pronásledování, dále také zákrok k odvrácení zvláště závažného zločinu, či k obnovení veřejného pořádku.⁷⁶

Zbraň je na základě ustanovení § 56 odst. 1 písm. d) zákona o Policii ČR možné použít pouze proti aktivnímu odporu. Aktivním odporem se rozumí takový, při kterém je policistovi násilím bráněno v provedení zákroku. Za pasivní odpor je považován případ, kdy osoba nepoužívá proti policistovi násilí, ale jen odmítá splnit jeho požadavek, pokyn, nebo výzvu a svým chováním ohrožuje bezpečnost osob, majetku či veřejný pořádek.⁷⁷ Proti pasivnímu odporu není použití zbraně dovoleno. V takovém případě je policista oprávněn pouze k použití donucovacích prostředků (srov. § 53 zákona o Policii ČR). Podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. d) lze použít zbraň jak proti aktivnímu odporu pachatele, tak také proti věci, která policistovi brání v provedení nebo dokončení zákroku. Takovou věcí rozumíme např. poštvané rozzuřené zvíře, apod.

Ustanovení § 56 odst. 1 písm. e) opravňuje policistu k použití zbraně při odvrácení násilného útoku směřujícího proti střeženým nebo chráněným objektům nebo prostorům, které jsou tímto útokem ohroženy.

Útok je možné charakterizovat jako protiprávní jednání, kterým osoba působí na právem chráněný zájem s cílem ho poškodit či zničit. Násilný útok osoby lze charakterizovat jako fyzický útok provedený za použití střelných či i jiných zbraní, nebo trhavin či za pomoci jiného takto podobného násilného

---

⁷⁵ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009, str. 122

⁷⁶ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon: komentář.* Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2000, str. 57

⁷⁷ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009, str. 112

prostředku.⁷⁸ Za cíl útoku nemusí být považováno pouhé vniknutí do objektu, nýbrž jeho poškození, či zničení. Pro použití zbraně není rozhodné, zda-li se jedná o útok jedné osoby, nebo skupiny osob.

Chráněný objekt a prostor definuje zákon o Policii ČR v ustanovení § 48. Podle odst. 2 se za chráněné objekty a prostory považují objekty a prostory zvláštního významu pro vnitřní pořádek a bezpečnost, o nichž takto rozhodne vláda svým nařízením. Chráněnými objekty a prostory jsou rovněž objekty a prostory, pro které taková ochrana vyplývá z mezinárodní smlouvy. Chráněným objektem nebo prostorem se rozumí také objekt nebo prostor, který nespĺňuje podmínku podle odst. 2 po dobu trvání jeho bezprostředního nebezpečí. Ochrana takového objektu nebo prostoru je policií zajištěna na nezbytnou dobu. O jejím zajištění rozhoduje policejní prezident, anebo, pokud věc nesnese odkladu, je k takovému rozhodnutí oprávněn policista provádějící úkon. Mezi trvale chráněné objekty a prostory patří zejména budovy státních orgánů, budovy, ve kterých se zdržují čelní představitelé státu, diplomatické úřady, dále se souhlasem vlády místa pobytu čelních představitelů jiných států, místa, ve kterých se zdržují členové zvláštních misí, či zástupci nebo členové OSN, policejní a vojenské objekty, které jsou střeženy, apod. Trvale chráněné objekty jsou chráněny zvláštním policejním útvarem.

Střežený objekt nebo prostor zákon o Policii ČR přímo nedefinuje. Je však možné jej negativně vymezit jako objekt nebo prostor, který je střežen policií v rámci výkonu služby, přičemž se nejedná o chráněný objekt nebo prostor.⁷⁹

Policista je dále podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. f) zákona o Policii ČR oprávněn použít zbraň k zadržení dopravního prostředku, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob, a který na opětovnou výzvu nebo znamení učiněného podle zvláštního právního předpisu (zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [dále také „zákon o silničním provozu“]) nezastaví, a to za předpokladu, že tento dopravní prostředek nelze zadržet jinak.

Za těchto okolností je policista oprávněn použít zbraň proti jakémukoliv dopravnímu prostředku. V praxi se nejčastěji bude jednat o silniční motorová vozidla. Jelikož je účelem dopravní prostředek zastavit, bude případná střelba

---

⁷⁸ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 187

⁷⁹ Tamtéž

zaměřena nikoli proti řidiči vozidla, ale na ty části vozidla, jejichž poškození nebo zničení znemožní pachateli pokračování v jízdě. Takovými částmi vozidla se rozumí především pneumatiky. Předtím, než-li je použita zbraň, je policista povinen učinit minimálně dvojí výzvu k zastavení dopravního prostředku danou ustanovením § 79 zákona o silničním provozu, podle kterého je policista nebo strážník mimo jiné oprávněn zastavovat vozidla rozsvícením nápisu „STOP“ ze směru jízdy zastavovaného vozidla, a to jak zepředu, tak i zezadu.

Za bezohlednou jízdu je považována taková, která ohrožuje zdraví a život osob, nacházejících se mimo dopravní prostředek (na komunikaci, na chodníku, v parku), nebo i osob uvnitř dopravního prostředku. Mezi příklady bezohledné jízdy se řadí najíždění na osoby stojící uvnitř i vně komunikace, najíždění na dopravní prostředky, vytlačování dopravních prostředků z jízdního pruhu, či jízdy po části pozemní komunikace, která není určena pro automobily, a další. Za nebezpečnou jízdu lze označit i situaci, kdy řidič, ujíždějící z místa, kde spáchal trestnou činnost, neuposlechne výzvy policisty k zastavení dopravního prostředku.⁸⁰

Obligatoční podmínkou k tomu, aby policista mohl zastavit dopravní prostředek pomocí použití zbraně je nemožnost zadržet dopravní prostředek jiným způsobem, např. za pomoci donucovacího prostředku, kterým může být zejména zastavovací pás.⁸¹

V případě použití zbraně k zastavení dopravního prostředku musí policista vždy správně vyhodnotit vzniklou situaci tak, aby nedošlo k újmě na zdraví nebo životu ostatních nezúčastněných osob. Pokud by policista při použití zbraně takovou osobu zranil, nebo usmrtil, překročil by tím meze oprávněného použití zbraně, čímž by byl za způsobený následek trestně odpovědný.

Policista je podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. g) oprávněn použít zbraň za situace, kdy nebylo dosaženo účelu předchozím použitím donucovacích prostředků (hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel) v případě, kdy osoba neuposlechne pokynů policisty směřujících k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby. Aby mohla být v této situaci zbraň použita, musí být splněna podmínka trvání protiprávního jednání, jenž bylo příčinou užití výše jmenovaných donucovacích prostředků. Právě tyto donucovací prostředky jsou chápány jako varování, že v případě

---

⁸⁰ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 188

⁸¹ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, str. 122

neuposlechnutí pokynů policisty, bude následovat střelba.⁸² Za příklad lze považovat situaci, kdy útočník se zbraní v ruce nechce pustit policistu k osobě, kterou v předešlém útoku zranil a která k záchraně života zjevně potřebuje lékařské ošetření.

Podle odst. 1 písm. h) může policista použít zbraň proti zvířeti, které ohrožuje zdraví nebo život osob. Pro použití zbraně není rozhodné, zda se jedná o zvíře volně žijící, či v lidské péči, hospodářské zvíře nebo zvíře v zájmovém chovu.⁸³ Nejčastěji se bude jednat o případ splašeného zvířete nebo rozzuřeného zvířete poštvaného jinou osobou. Z dikce tohoto ustanovení je patrné, že objektem ochrany je zde myšleno zdraví a život, nikoliv majetek. V daném případě nemusí jít vždy o usmrcení zvířete, ale pouze o jeho zneškodnění, které mu zamezí v dalším ohrožování zdraví a života. Zneškodnění zvířete je stav, kdy takové zvíře již není hrozbou pro život a zdraví osob.

Podle tohoto ustanovení zákona o Policii ČR není policista oprávněn usmrtit zvíře, které není hrozbou, což je v přímém kontrastu např. s ustanovením § 14 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, podle kterého je mimo jiné myslivecká stráž oprávněna usmrtit toulavého psa, který mimo vliv svého vedoucího ve vzdálenosti 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení pronásleduje zvěř, či usmrtit kočku potulující se v honitbě ve vzdálenosti 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení.

Při srovnání ustanovení odst. 1 písm. h) a odst. 1 písm. a) se může ustanovení definující podmínku pro použití zbraně podle písm. h) zdát lehce nadbytečným. Domnívám se, že v případě, kdy je policista oprávněn použít zbraň v krajní nouzi nebo v nutné obraně, je za daných okolností zbytečné zároveň opravňovat policistu k použití zbraně proti rozzuřenému zvířeti, které ohrožuje zdraví nebo život dalších osob. Jsem toho názoru, že v takové situaci se jedná o nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, tj. o krajní nouzi.

Policista je oprávněn k použití zbraně v situacích uvedených v odst. 1 pod písm. a) až f) pouze v případě, kdy použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné. Důležité je tedy dodržet zásadu subsidiarity. Užití donucovacího prostředku však nelze považovat za zákonný předpoklad pro použití zbraně. Zákon o Policii ČR ponechává na uvážení policisty, kdy je nutné použít zbraň bez předchozího použití donucovacího prostředku. Pouze

---

⁸² ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 188

⁸³ Tamtéž

jeho uvážení následně ovlivní, jak bude použití zbraně z hlediska oprávněnosti posouzeno.

V případech uvedených v odst. 1 pod písm. a) až e) je policista před použitím zbraně povinen učinit výzvu vůči osobě, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, jinak bude proti ní použito střelné zbraně. Povinností policisty je učinit výzvu bezprostředně před použitím zbraně, přičemž s ohledem na její význam musí dát adresátovi výzvy dostatečný prostor k tomu, aby předmětnou výzvu splnil. Výzvu je nutné provést takovým způsobem, který protiprávně jednajícímu útočnickovi dává jasný podnět o tom, že v případě neuposlechnutí této výzvy může následovat použití zbraně.⁸⁴ Zákon o Policii ČR uvádí výjimku z této povinnosti, vztahující se k případům, kdy na základě nebezpečí z prodlení hrozí vážná újma na zdraví či životech osob, a proto zákrok policisty nesnese odkladu. V takovém případě je posouzení nebezpečí z prodlení vázáno na uvážení zasahujícího policisty.

Ve všech výše uvedených případech použití zbraně vznikají určitá rizika, kterým by měl policista předcházet, nebo je co nejvíce minimalizovat. Je důležité, aby policista při zásahu vždy s rozmyslem uvážil, jakou zbraň používá, na jakém místě se nachází, v jakou denní dobu má být zbraň použita a především, zda-li se v okolí nacházejí osoby na zákroku nezúčastněné.⁸⁵

Tato zásada nutné opatrnosti vyjádřená ustanovením § 56 odst. 4 zákona o Policii ČR je speciální k zásadě přiměřenosti postupu podle ustanovení § 11 téhož zákona, která patří mezi základní povinnosti policisty. Jejím cílem je minimalizovat následky spojené s použitím zbraně a to i vůči osobě, proti které je zbraň použita. Policista je povinen dbát na to, aby, pokud to situace dovoluje, byla újma na straně osoby, proti níž je prováděn zákrok za pomoci použití zbraně, co nejmenší. Podle obecné zásady je účelem použití zbraně paralyzovat osobu, či jí zabránit, aby ohrožovala nebo poškozovala právem chráněné zájmy, popř. zabránit jí v útěku, nikoliv ji usmrtit.⁸⁶ Není přípustné, aby policista záměrně mířil na lidské orgány důležité pro zachování životních funkcí. Za výjimku z této zásady se považuje situace, kdy je

---

⁸⁴ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 189

⁸⁵ FILÁK, A. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009, str. 137

⁸⁶ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, str. 122

usmrcení pachatele jedinou možností k zabránění vzniku závažných následků, které by mohly v případě neusmrcení pachatele nastat (např. smrt rukojmí).⁸⁷

Ustanovení § 57 zákona o Policii ČR stanoví povinnosti policisty po použití zbraně. Podle tohoto ustanovení je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout osobě zraněné zdravotní pomoc. Zdravotní pomocí se zde rozumí především poskytnutí první pomoci a dále zajištění lékařského ošetření, kterým je rozuměno přivolání lékaře na místo zákroku, nebo přeprava zraněné osoby zdravotní pohotovostní službou, či služebním dopravním prostředkem. Policista je dále povinen podle odst. 2 bezodkladně ohlásit použití zbraně svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku použití zbraně, a to v takovém rozsahu, podle kterého bude umožněno následně posoudit soulad zákroku s právními předpisy. Tento záznam musí obsahovat mimo jiné uvedení času, důvodu, průběhu a okolnosti zákroku.⁸⁸ Odstavec 3 vymezuje další informační povinnost, jenž se vztahuje na vedoucího policejního útvaru, který je povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu státního zástupce v případě, kdy následkem použití zbraně bylo zranění nebo usmrcení osoby anebo došlo-li ke škodě nikoli nepatrné.

Policista je při použití zbraně omezen ve výčtu osob, proti kterým může takto zakročit. Ustanovení § 58 zákona o Policii ČR zakazuje užití zbraně proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let. Výjimkou je situace, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku, přičemž nebezpečí nelze odvrátit jinak.

Ustanovení § 59 zákona o Policii ČR upravuje zvláštní druh zákroku, a to zákrok pod jednotným velením. Při tomto zákroku neodpovídá za použití zbraně policista, který užil zbraň, s výjimkou svévolného použití, nýbrž ten, kdo v rámci své pravomoci velí zákroku. Policista je při zákroku zasahující jednotky povinen uposlechnout rozkazu velitele jednotky. Tato povinnost vyplývá z ustanovení § 46 zákona služebním poměru příslušníků OS. Stejně ustanovení vymezuje povinnost policisty upozornit velitele zasahující jednotky na zřejmý nesoulad jeho rozkazu s právními předpisy. Policista je povinen uposlechnout rozkazu, nespáchá-li jeho splněním trestný čin. V takovém případě je dána jeho beztrestnost, jelikož upozornil velitele zakročující

⁸⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 189

⁸⁸ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 192

jednotky na protiprávnost jednání, který však na splnění rozkazu trval. Odpovědnost za následky protiprávního činu nese velitel zásahu, který předmětný rozkaz vydal.⁸⁹

§ 2 Zákon ČNR č. 553/1991 Sb., o obecní policii

Podle ustanovení § 1 zákona o obecní policii je obecní policie charakterizována jako orgán obce, zřízený zastupitelstvem obce obecně závaznou vyhláškou. Vzhledem k funkcím, které plní, ji lze označit za veřejný ozbrojený sbor.⁹⁰

Řízení obecní policie je v působnosti starosty obce. Zastupitelstvo obce ovšem má možnost svěřit řízení obecní policie do rukou některého ze svých členů. Stejně jako může pověřit k plnění vybraných úkolů při řízení obecní policie tzv. určeného strážníka.⁹¹

Působnost obecní policie je na rozdíl od jiných veřejných sborů omezena na území dané obce. Rozšířit ji je možné pouze pomocí koordinační veřejnoprávní smlouvy uzavřené v samostatné působnosti mezi dvěma a více obcemi, na jejímž základě bude obecní policie vykonávat zákonem stanovené úkony na území obce, která není zřizovatelem obecní policie (srov. § 3a zákona o obecní policii).

Obecní policie, jakožto policejní orgán, který je orgánem obce, má především na starosti místní veřejné záležitosti veřejného pořádku v obci. Soubor úkolů, které plní, je taxativně vymezen v ustanovení § 2 zákona o obecní policii. Podle tohoto ustanovení obecní policie při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a plnění dalších úkolů podle zákona o obecní policii nebo zvláštního zákona přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití, dohlíží na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce, podílí se v rozsahu stanoveném zákonem o obecní policii nebo zvláštním zákonem na dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích, dohlíží na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku a v rozsahu svých

---

⁸⁹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 193

⁹⁰ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, str. 228

⁹¹ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 32

povinností a oprávnění stanovených tímto nebo zvláštním zákonem činí opatření k jeho obnovení, spolupůsobí při plnění úkolů vztahujících se k prevenci kriminality v obci, provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci, odhaluje přestupky a jiné správní delikty, jejichž projednávání je v působnosti obce a poskytuje za účelem zpracování statistických údajů Ministerstvu vnitra České republiky na požádání údaje o obecní policii. Obecní policie nikdy nenahrazuje činnost policie ČR.⁹²

Obecní policii tvoří zaměstnanci, kteří jsou podle ustanovení § 1a zákona o obecní policii rozděleni do tří skupin. První a zároveň asi nejdůležitější skupinu tvoří strážníci, tj. zaměstnanci obecní policie, kteří splňují všechny podmínky stanovené ustanovením § 4 zákona o obecní policii, včetně osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů. Další skupinou jsou tzv. čekatelé, za které zákon o obecní policii považuje ty zaměstnance, kteří splnili podmínky dané ustanovením § 4 zákona o obecní policii, avšak nezískali osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů. Poslední skupinou jsou ostatní zaměstnanci, tj. ti, kteří nejsou ani strážníky ani čekateli (např. zaměstnanec pověřený řízením personálního oddělení).

Výše uvedené dělení zaměstnanců obecní policie je důležité především z hlediska oprávnění, které jednotlivým skupinám zaměstnancům zákon přiznává. Pouze strážník obecní policie může realizovat veškerá oprávnění a v návaznosti na ně plnit povinnosti svěřené mu příslušnými právními předpisy.⁹³ Pro téma této práce je důležitá především skutečnost, že pouze strážník je oprávněn k použití zbraně.

Ustanovení § 20 zákona o obecní policii v následujícím znění definuje situace, při kterých může strážník oprávněně použít zbraň.

„ 1) Strážník je oprávněn použít služební zbraň

a) za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze,

b) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.

---

⁹² VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L., ŠMERDA, R. *Zákon o obecní policii: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 47

⁹³ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, str. 228

(2) Použití služební zbraně v případě uvedeném v odstavci 1 písm. b) je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné.

(3) Služební zbraní podle tohoto zákona se rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec.

(4) Před použitím služební zbraně je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(5) Při použití služební zbraně je strážník povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje.“

Z dikce odst. 1 výše uvedeného ustanovení § 20 zákona o obecní policii je patrné, že okolnosti, za kterých je strážník obecní policie oprávněn k použití zbraně, jsou oproti policistovi značně omezeny. Na první pohled je zřejmé, že podmínky pro použití zbraně strážníkem obecní policie, vymezené pod písm. a) a b), jsou totožné s podmínkami uvedenými v zákoně o Policii ČR v odst. 1 pod písm. a) a c).

Strážník obecní policie je tedy oprávněn použít zbraň v případě nutné obrany nebo krajní nouze a dále v případě, kdy je nutné zamezit útěku nebezpečného pachatele, kterého není možné zadržet jiným způsobem. Jiným způsobem je zde myšleno použití donucovacích prostředků, jakož i služebního psa, který na rozdíl od zákona o Policii ČR není považován za donucovací prostředek.

Další rozdíl mezi úpravou použití zbraně podle zákona o Policii a podle zákona o obecní policii lze spatřit v otázce subsidiarity v případě nutné obrany a krajní nouze. V ustanovení § 20 odst. 2 zákona o obecní policii je otázka subsidiarity použití zbraně stanovena pouze pro situaci uvedenou v odst. 1 písm. b) a nikoliv pro nutnou obranu a krajní nouzi uvedenou pod písm. a), jak je tomu v zákoně o Policii ČR.

Ustanovení § 20 odst. 4 týkající se povinnosti vyzvat osobu, proti níž má být zbraň použita, aby upustila od protiprávního jednání, stejně jako ustanovení § 20 odst. 5, které upravuje zásadu nutné opatrnosti, se vztahuje na všechny případy oprávněného použití zbraně strážníkem obecní policie. Dikce

těchto ustanovení je shodná s právní úpravou uvedenou v § 56 odst. 3 a 4 zákona o Policii ČR.

Povinnosti strážníka po použití zbraně a zvláštní omezení při použití zbraně vymezené ustanovením § 21, resp. § 22 jsou obdobné jako v případě policistů (§ 57 a § 58 zákona o Policii ČR). Na výklad k těmto ustanovením lze proto odkázat na výše uvedenou podkapitolu týkající se úpravy oprávněného použití zbraně podle zákona o Policii ČR. I přes skutečnost, že zákon o obecní policii dává strážníkům oprávnění při plnění svých úkolů použít zbraň, jsou strážníci obecní policie, jakož i další zákonem stanovené osoby, vždy po každém použití zbraně povinni neprodleně o takovém úkonu informovat nejbližší útvar policie.

§ 3 Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky

Celní správa má dvojí podobu. Za prvé působí jako soustava celních orgánů, tedy orgánů státní správy, a za druhé je považována za bezpečnostní sbor s působností na celém území České republiky.

Podle ustanovení § 1 zákona o celní správě je organizačně tvořena Generálním ředitelstvím cel, stojícím v čele celní správy, poté celními ředitelstvími a celními úřady, přičemž pouze Generální ředitelství cel je přímo podřízeno Ministerstvu financí. Účelem celních orgánů je především kontrola a dozor nad zbožím, které je převáženo přes hranice ČR. Kromě úkolů souvisejících s vybíráním cel, vydáváním potřebných povolení, či vedení souvisejících evidencí, vykonávají celní orgány řadu funkcí ryze policejního charakteru, mezi které patří zejména pátrání po zboží, které uniklo celnímu dohledu, sledování osob podezřelých z porušování celních předpisů, provádění kriminalistických analýz, apod.

Celní správa jako ozbrojený bezpečnostní sbor vykonává převážně činnosti donucovacího charakteru. Disponuje přitom řadou pravomocí činit opatření vůči adresátům jejího působení. Z povahy takové činnosti plyne i potřeba oprávnění celníka používat donucovací prostředky a služební zbraň. Zákonodárce při úpravě této problematiky vycházel z obdobné právní úpravy platné pro jiné bezpečnostní sbory, zejména policii s tím, že výčet donucovacích prostředků je oproti policii omezen na takové, které jsou vzhledem k působnosti orgánů celní správy nezbytné. S ohledem na závažnost činnosti, při níž jsou používány tyto prostředky a zbraň, jsou stanoveny přísné

podmínky, za jakých mohou být použity. Tím je zajištěno, aby určení situace vyžadující jejich použití nebylo ponecháno na libovůli celníka.⁹⁴

Zákon o celní správě přiznává celníkovi oprávnění k použití zbraně v ustanovení § 45:

„(1) Celník je oprávněn použít zbraň jen

- a) v případě nutné obrany nebo v krajní nouzi,*
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,*
- c) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného služebního zákroku,*
- d) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,*
- e) aby odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje chráněný objekt orgánů celní správy nebo objekt ministerstva, orgánů finanční správy nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v nichž orgány celní správy zabezpečují dodržování veřejného pořádku, po marné výzvě, aby bylo upuštěno od tohoto útoku,*
- f) aby přinutil k zastavení dopravního prostředku, jehož řidič na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví a nelze-li jej zastavit jiným způsobem,*
- g) aby zneškodnil zvíře bezprostředně ohrožující život nebo zdraví osob nebo bezprostředně ohrožující život a zdraví jiných zvířat,*
- h) když osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozby namířenou střelnou zbraní nebo donucovací prostředek varovný výstřel, neuposlechne příkazů celníka směřujících k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby.*

(2) Zbraní podle odstavce 1 je zbraň střelná, včetně střeliva a doplňků zbraně, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.

---

⁹⁴ Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky*, ASPI (ID: LIT 39576 CZ), Wolters Kluwer Česká republika, 2011

(3) Použití zbraně celníkem v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zjevně neúčinné.

(4) Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je celník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(5) Při použití zbraně je celník povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život nebo zdraví jiných osob, a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.“

Ustanovení § 45 zákona o celní správě je na první pohled podobné úpravě § 56 zákona o Policii ČR. V některých jeho částech však existují pochopitelné rozdíly.

Podmínky pro oprávněné použití zbraně celníka vymezené v ustanovení § 45 odst. 1 písm. a) a b) zákona o celní správě jsou naprosto totožné s podmínkami uvedenými v ustanovení § 56 odst. 1 písm. a) a b) zákona o Policii ČR. Obdobně je tomu v případě ustanovení § 45 odst. 1 písm. c) a d), kdy v zákoně o Policii ČR jsou v ustanovení § 56 tyto podmínky pouze systematicky prohozeny. Ohledně komentáře k těmto ustanovením proto odkazují na § 1 kapitoly IV.

Obdobou ustanovení § 56 odst. 1 písm. e) zákona o Policii ČR je též i ustanovení § 45 odst. 1 písm. e) zákona o celní správě. Rozdíl lze spatřit v omezeném výčtu chráněných objektů, které je celník oprávněn bránit před nebezpečným útokem za pomoci použití zbraně. Těmito chráněnými objekty jsou objekty celní správy, objekt ministerstva financí, orgánů finanční správy nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v nichž orgány celní správy zabezpečují dodržování veřejného pořádku.

Celník je oprávněn použít zbraň ve smyslu ustanovení § 45 odst. 1 písm. f) k tomu, aby přinutil k zastavení dopravní prostředek, jehož řidič nereaguje na opětovnou výzvu nebo znamená k zastavení, za předpokladu, že jej nelze zastavit jiným způsobem. Oproti obdobné úpravě oprávněného použití zbraně uvedené v ustanovení § 56 odst. 1 písm. f) zákona o Policii ČR, zde chybí podmínka bezohledné jízdy vážně ohrožující zdraví nebo život osob. Oproti policistovi je tímto ustanovením dána širší pravomoc k použití zbraně, když postačí, aby řidič dopravního prostředku „pouze“ nerespektoval výzvu

nebo znamení celníka k zastavení dopravního prostředku, přičemž svou jízdou ani nemusí ohrožovat život nebo zdraví dalších osob. Pro doplnění je nutné uvést, že použití zbraně v takovém případě je až krajní možností. I celník je povinen užit nejprve jiné mírnější prostředky k zastavení dopravního prostředku.

Obdobu lze spatřit také mezi ustanovením § 45 odst. 1 písm. g) a ustanovením § 56 zákona o Policii ČR [odst.1 písm. h)], avšak i zde je možné nalézt určité rozdíly. Pomineme-li fakt, že zákon o celní správě hovoří o ohrožení osob v množném čísle, zatímco zákon o Policii ČR o ohrožení osoby v jednotném čísle (přičemž se nedomnívám, že by se v praxi jednalo o rozdíl), je jedním z rozdílů podmínka, že celník smí použít zbraně proti zvířeti, které ohrožuje život a zdraví osob bezprostředně. V případě celníka se jedná o přísnější vymezení oprávnění k použití zbraně, když nepostačí samotné ohrožení, ale musí se jednat o ohrožení bezprostřední. Další rozdíl lze spatřit ve vymezení objektů bezprostředního ohrožení. Zákon o Policii ČR uvádí pouze osobu (osoby), zatímco zákon o celní správě ve svém výčtu počítá i se zvířaty jako objektem bezprostředního ohrožení.

Ustanovení § 45 odst. 1 písm. h) se shoduje s ustanovením § 56 odst. písm. g) zákona o Policii ČR, proto i zde odkazují na komentář k tomuto ustanovení zákona o Policii ČR uvedený v § 1 kapitoly IV.

Podobně jako policista je celník oprávněn v případech uvedených v ustanovení § 45 odst. 1 písm. a) až f) použít zbraň jen v situaci, kdy by případné použití donucovacích prostředků bylo zjevně neúčinné. Shodně je též upravena povinnost výzvy s výstrahou, včetně podmínek, kdy je možné od výzvy s výstrahou upustit (§45 odst. 4), stejně jako povinnost celníka dodržovat zásadu opatrnosti danou ustanovením § 45 odst. 5.

Zákon o celní správě v ustanovení § 48 rovněž upravuje zvláštní omezení, kterým vylučuje použití zbraně proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví celníka nebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku, přičemž nebezpečí nelze odvrátit jiným způsobem.

Služební zákrok pod jednotným velením definuje ustanovení § 21 odst. 3. O použití zbraně rozhoduje celník pověřený řízením služebního zákroku, nebo o něm na místě zákroku může rozhodnout i nadřízený celníka pověřeného řízením služebního zákroku, který na základě tohoto rozhodnutí přebírá až do

ukončení služebního zákroku jeho řízení. Rozhodnutí o použití zbraně musí být zdokumentováno na zvukovém, obrazovém nebo písemném záznamu.

Pokud to okolnosti dovolují, je celník podle ustanovení § 46 povinen po každém použití zbraně poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je jeho povinností hlásit každý služební zákrok, při kterém byla použita zbraň svému nadřízenému (srov. § 47).

§ 4 Zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž České republiky

Vězeňská služba je definována ustanovením §1 zákona o Vězeňské službě jako ozbrojený bezpečnostní sbor, řízený generálním ředitelem Vězeňské služby. Jde i o správní orgán, který zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence, výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu zákona o vězeňské službě taktéž ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Za její organizační jednotky považujeme generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence a Institut vzdělávání.

Vězeňská služba je dělena na vězeňskou stráž, justiční stráž, správní službu, Institut vzdělávání a pověřené orgány Vězeňské služby. Tyto orgány zajišťují plnění úkolů, které jsou dány ustanovením § 2. Pro oprávněné použití zbraně je vnitřní dělení Vězeňské služby naprosto bezvýznamné, jelikož podle ustanovení § 18, upravujícího právě použití zbraně, se předmětné oprávnění vztahuje na všechny příslušníky Vězeňské služby.

Použití zbraně je pro účely zákona o Vězeňské službě vymezeno tímto zákonem v ustanovení § 18 v následujícím znění:

„(1) Příslušník je oprávněn při plnění svých úkolů použít střelnou zbraň jen výjimečně, aby

a) v případě nutné obrany odvrátil přímo hrozící nebo trvajícím útok proti jeho osobě nebo útok na život nebo zdraví jiné osoby,

b) překonal odpor směřující ke zmaření služebního zákroku, pokud jej nemůže překonat jinak a nedokončení zákroku by ohrozilo život nebo zdraví jiné osoby,

c) zamezil útěku osoby ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody ze strážného objektu nebo při eskortě, kterou nelze zadržet jiným způsobem,

d) odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje strážný nebo chráněný objekt nebo stanoviště, po marné výzvě, aby bylo od útoku upuštěno,

e) zneškodnil zvíře ohrožující život nebo zdraví osob.

(2) Použití střelné zbraně je přípustné jen tehdy, jestliže by použití donucovacích prostředků bylo zřejmě neúčinné.

(3) Před použitím střelné zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až d) je příslušník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito střelné zbraně. Od výzvy s výstrahou může příslušník upustit pouze v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(4) Při použití střelné zbraně je příslušník povinen dbát nutné opatrnosti, aby zejména neohrozil život nebo zdraví jiných osob a aby co nejvíce šetřil život osoby, proti níž zakročuje.“

Na rozdíl od předcházejících právních předpisů, jsou příslušníci Vězeňské služby podle ustanovení § 18 odst. 1 písm. a) oprávněni k použití zbraně pouze v nutné obraně, nikoliv v krajní nouzi. Podmínky nutné obrany jsou tímto ustanovením vymezeny úžeji než v ustanovení § 29 TrZ. V případě překročení těchto podmínek by se příslušník Vězeňské služby nedopustil trestného činu, neboť by jednal v mezích nutné obrany charakterizované trestním zákoníkem.

Ustanovení § 18 odst. 1 písm. b) upravuje téměř shodné podmínky pro použití zbraně uvedené v ustanovení § 56 odst. 1 písm. d) zákona o Policii ČR, resp. ustanovení § 45 odst. 1 písm. c) zákona o celní správě. Rozdíl lze spatřit především ve skutečnosti, že zatímco v předcházejících předpisech uvádí zákonodárce pojem aktivní odpor, v případě zákona o Vězeňské službě hovoří pouze o odporu. Takto je možné polemizovat nad tím, zda je příslušník Vězeňské služby rozdílně od policisty nebo celníka oprávněn použít zbraň i proti pasivnímu odporu.

Použití zbraň je příslušník Vězeňské služby podle ustanovení § 18 odst. 1 písm. c) oprávněn i v situaci, kdy je potřeba zamezit v útěku osobě ve výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí

svobody ze střeženého objektu nebo při eskortě, za podmínky, že tuto není možné zadržet jiným způsobem. Jedná se o oprávnění charakteristické pro příslušníky Vězeňské služby, neboť právě jen Vězeňská služba má za úkol střežit, předvádět a eskortovat osoby ve výkonu vazby, zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody.

Příslušník Vězeňské služby je oprávněn použít zbraň i v případě, kdy je nutné odvrátit nebezpečný útok, ohrožující střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště, od kterého ani po marné výzvě nebylo upuštěno, jak stanoví § 18 odst. 1 písm. d). Střežený ani chráněný objekt nebo prostor nejsou v zákoně o Vězeňské službě definovány. S přihlédnutím k ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a ustanovení § 3 odst. 2 a 3, které upravují strážní úkoly příslušníků Vězeňské služby, lze za střežené objekty považovat vazební věznice a věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, dále budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti.

Posledním případem, kdy je příslušník Vězeňské služby oprávněn k použití zbraně, je zákrok proti zvířeti ohrožujícímu život nebo zdraví osob [srov. § 18 odst. 1 písm. e)].

Ve všech výše uvedených případech je příslušník Vězeňské služby oprávněn použít zbraň pouze za předpokladu, kdy by použití donucovacích prostředků bylo zřejmě neúčinné (srov. § 18 odst. 2).

Vyjma zákroku proti zvířeti ohrožujícího život nebo zdraví osob [§ 18 odst. 1 písm. e)] je příslušník Vězeňské služby v ostatních případech povinen před použitím zbraně učinit výzvu s výstrahou (srov. § 18 odst. 3). Toto ustanovení, shodně jako ustanovení § 18 odst. 4 zabývající se zásadou nutné opatrnosti, je prakticky totožné s ustanovením § 56 odst. 3, resp. § 56 odst. 4 zákona o Policii ČR. Komentář k těmto ustanovením je tedy naprosto shodný.

Zvláštní omezení použití zbraně vymezené ustanovením § 19 uvádí ve svém výčtu kromě osoby vysokého věku, osoby se zjevným zdravotním postižením nebo osoby zjevně mladší 15 let, zákaz použití střelné zbraně proti všem ženám, tj. nejen proti ženám těhotným. Tato výjimka neplatí za předpokladu, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví příslušníka Vězeňské služby nebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku, přičemž nebezpečí nelze odvrátit jinak, stejně jako v situacích uvedených v ustanovení § 18 odst. 1 písm. c) zákona o Vězeňské službě.

Příslušník Vězeňské služby je před provedením služebního zákroku, kterým je zde myšleno i použití zbraně, povinen prokázat svou příslušnost

k Vězeňské službě, a dále použít domluvy, výzvy nebo varování k dosažení účelu zákroku bez jeho provedení. Před výzvou použije příslušník Vězeňské služby slova "Jménem zákona". Taková povinnost je dána v ustanovení § 19 odst. 2 zákona o Vězeňské službě s odkazem na ustanovení § 6 odst. 3 téhož zákona s tím, že ji lze splnit pouze za předpokladu, kdy to dovolují okolnosti a povaha služebního zákroku.

Zakročují-li příslušníci Vězeňské služby pod jednotným velením, rozhoduje o použití zbraně velitel zákroku (srov. § 21). Jestliže došlo při použití zbraně k zranění, je příslušník Vězeňské služby povinen poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. O každém použití zbraně je poté povinen bezodkladně informovat svého nadřízeného (srov. § 20).

§ 5 Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Česká republika vytváří ve smyslu ustanovení § 3 zákona o ozbrojených silách ozbrojené síly České republiky (dále také „ozbrojené síly“) k zajišťování své bezpečnosti. Ozbrojené síly se člení na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž, jejíž úkoly plní vojáci v činné službě. Ohledně řízení služebně-právních vztahů mezi vojáky v činné službě odkazuje zákon o ozbrojených silách na zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o vojácích z povolání“) a dále na zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze (dále také „zákon č. 220/1999 Sb.“). Vojenskou činnou službu definuje zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (dále také „branný zákon“), který ve svém ustanovení § 1 vymezuje vojenskou činnou službu mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav jako službu vojáka z povolání ve služebním poměru podle zvláštního právního předpisu (zákon o vojácích z povolání) a vojenské cvičení nebo výjimečné vojenské cvičení. Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je vojenskou činnou službou považována mimořádná služba.

Základní úkoly příslušníků ozbrojených sil vymezuje ustanovení § 9 zákona o ozbrojených silách. Mezi tyto úkoly patří příprava k obraně ČR a obrana ČR proti vnějšímu napadení, dále plnění úkolů, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR o společné obraně proti napadení a řada dalších, uvedených v části třetí, čtvrté a páté shora citovaného zákona.

Vyjma postavení, úkolů a členění ozbrojených sil a jejich řízení, přípravu a vybavení vojenským materiálem, upravuje zákon o ozbrojených silách také použití vojenské zbraně vojáky v činné službě, kterou je voják oprávněn použít při výkonu pořádkové, strážní, eskortní a dozorcí služby (srov. § 42). Definice vojenské zbraně je již uvedena výše v kapitole II.

Použití vojenské zbraně je vymezeno ustanovením § 42 zákona o ozbrojených silách, a to podle následujícího znění:

(1) Voják je oprávněn při výkonu pořádkové, strážní, eskortní a dozorcí služby použít vojenskou zbraň,

a) aby odvrátil přímo hrozící nebo trvajícím útok vedený proti jeho osobě nebo útok, který mu bezprostředně hrozí, anebo útok na život nebo zdraví jiné osoby,

b) aby odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje střežený objekt nebo stanoviště, a to po marné výzvě, aby od útoku bylo upuštěno,

c) aby zamezil útěku ozbrojené osoby nebo osoby důvodně podezřelé ze spáchání zvláště závažného zločinu, kterou nelze jiným způsobem zadržet,

d) je-li třeba zneškodnit zvíře, ohrožuje-li život nebo zdraví osob.

(2) Vojenskou zbraní se pro účely tohoto ustanovení rozumí vojenská střelná zbraň, vojenská zbraň bodná nebo sečná.

(3) Před použitím vojenské zbraně, v případech uvedených v odstavci 1, je voják povinen, je-li to s ohledem na okolnosti případu možné, vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od útoku nebo útěku, zvoláním "Stůj", "Stůj, nebo střelím" a podle okolností užít i výstražného výstřelu. Při použití vojenské zbraně je voják povinen dbát nutné opatrnosti, neohrožovat život a nezpůsobit zranění jiným osobám a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

(4) Voják je povinen, dovoluje-li to ohrožení, před použitím vojenské zbraně užít domluvy, napomenutí nebo použití hmatů a chvatů sebeobrany, služebního psa nebo úderu vojenskou zbraní.

(5) Voják je oprávněn použít některého z prostředků, které jsou uvedeny v odstavcích 1, 2, 3 a 4, který umožňuje splnění povinností a přitom co nejméně ohrožuje život a zdraví osob, proti nimž zakročuje. Zároveň dbá na to, aby tento prostředek byl použit jen přiměřeným způsobem a aby případná škoda nebyla ve zřejmém nepoměru k významu chráněného zájmu.

(6) Při zákroku se nesmí použít vojenská zbraň, úder vojenskou zbraní a služební pes proti ženě, jejíž těhotenství je zjevně patrné, proti osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo nemocí a dítěti, s výjimkou případu, kdy to povaha útoku, který vedou tyto osoby proti chráněnému zájmu, nebo mimořádnost vzniklé situace podle odstavce 1 písm. a) a b) nezbytně vyžadují.

(7) Použití vojenské zbraně, služebního psa, hmatů a chvatů sebeobrany a údery vojenskou zbraní je voják povinen neprodleně po jejich použití hlásit nadřízenému a sepsat o tom záznam.“

Voják je oprávněn použít zbraň v případě hrozícího nebo trvajících útoku, který je veden proti jeho osobě, či který mu bezprostředně hrozí, či útok na život nebo zdraví jiné osoby. Ačkoliv zákon o ozbrojených silách ve svém ustanovení § 42 odst. 1 písm. a) nezmiňuje přímo nutnou obranu, pracuje dané ustanovení přinejmenším s jejími prvky. Voják je tedy oprávněn užít zbraň za zúžených podmínek nutné obrany, nikoli v krajní nouzi.

Voják dále může podle ustanovení § 42 odst. 1 písm. b) použít zbraň v případě odvrácení nebezpečného útoku, ohrožujícího střežený objekt nebo stanoviště. Jde o obdobu ustanovení § 56 odst. 1 písm. e) zákona o Policii ČR. Střežení a ochrana objektů důležitých pro obranu státu je jedním ze základních úkolů armády [srov. § 14 odst. 1 písm. a)]. Objekty důležité pro obranu státu určuje nařízením vláda.

Oprávnění použít zbraň přísluší vojákovi ve smyslu ustanovení § 42 odst. 1 písm. c) v případě zamezení útěku ozbrojené osoby, či osoby důvodně podezřelé ze spáchání zvláště závažného zločinu. Oproti výše uvedeným právním předpisům nepoužívá zákon o ozbrojených silách označení nebezpečný pachatel, nýbrž ozbrojená osoba, nebo osoba důvodně podezřelá ze spáchání zvláště závažného zločinu. Tím je rozsah možných osob, proti kterým lze použít zbraň, výrazně zúžen. Dále je možné polemizovat nad vynecháním výrazu „nebezpečný“. Tímto je vojákovi dána možnost použít zbraň i proti osobě, která sice může, ale i nemusí být ozbrojená a nemusí být ani nebezpečná.

Poslední situací, kdy je voják oprávněn použít zbraň, je podle ustanovení § 42 odst. 1 písm. d) v případě zneškodnění zvířete, ohrožuje-li život nebo zdraví osob. Jde o obdobnou situaci popsanou výše u předcházejících právních předpisů.

Taktéž je vojákům ve všech případech použití zbraně dána povinnost před jejím použitím, s ohledem na okolnosti, učinit výzvu, aby osoba, proti níž zakročuje, upustila od protiprávního jednání, a to zvoláním „Stůj“, „Stůj nebo střelím“ a podle okolností dále použít výstražného výstřelu (srov. § 42 odst. 3).

Pokud to stupeň ohrožení dovoluje, je voják povinen před použitím zbraně užít domluvy, napomenutí, nebo použití hmatů, chvatů sebeobrany, služebního psa nebo úderu vojenskou zbraní. Zákon o ozbrojených silách přímo nevynechává donucovací prostředky a způsoby jejich užití, tak jak tomu je u právních předpisů popsaných výše. I přesto s některými z nich počítá jako s mírnějšími prostředky, které je voják povinen užít před použitím zbraně. Pro úplnost je nutné zmínit, že s řadou donucovacích prostředků pracuje ustanovení § 42a, které je označuje jako zvláštní prostředky.

Ustanovení § 42 odst. 5 opravňuje vojáka použít ke splnění povinnosti některého z prostředků uvedených v odst. 1 až 4 téhož ustanovení, avšak za předpokladu, že takto zvoleným prostředkem co nejméně ohrozí zdraví a život osob, proti kterým zasahuje, a to i v závislosti na přiměřenosti způsobu použití tohoto prostředku.

Vojenská zbraň nesmí být vojákem použita proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo nemocí, proti dítěti. Výjimkou z těchto případů jsou situace, kdy to nezbytně vyžaduje povaha útoku těchto osob nebo mimořádnost vzniklé situace podle odst. 1 písm. a) a b) (srov. § 42 odst. 6).

Použití zbraně je voják povinen nahlásit svému nadřízenému a sepsat o něm záznam (srov. § 42 odst. 7).

§ 6 Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii

Účelem Vojenské policie je podle ustanovení § 1 zákona o Vojenské policii plnit úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany. Konkrétnější vymezení úkolů, které plní Vojenská policie, stanoví ustanovení § 3 zákona o Vojenské policii.

Vojenská policie není na rozdíl od jiných veřejných ozbrojených sborů organizačně samostatná, ale je součástí Ministerstva obrany. Je členěna na útvary s celostátní působností, mezi které patří Hlavní velitelství Vojenské

policie, Útvar speciálních operací a velitelství ochranné služby Praha. Útvary s působností územní jsou podřízeny Hlavnímu velitelství Vojenské policie. Z hlediska věcné příslušnosti je Vojenská policie členěna na službu odhalování a dokumentace trestné činnosti a dopravní, pořádkovou a ochrannou službu v rámci vojenských útvarů.⁹⁵

Ve smyslu ustanovení § 2 zákona o Vojenské policii působí Vojenská policie vůči vojákům v činné službě, osobám, nacházejícím se ve vojenských objektech a v prostorech, kde probíhají vojenské akce, a vůči osobám, které páchají trestnou činnost či přestupky společně s vojáky nebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany.

Použití zbraně vymezuje ustanovení § 32 zákona o Vojenské policii, a to velmi specificky. Ve své dikci pouze odkazuje na zvláštní zákon, konkrétně na ustanovení § 34 zákona č. 76/1959 Sb., o některých poměrech vojáků, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o některých poměrech vojáků“), který byl ustanovením § 167 bod 1 zákona o vojácích z povolání zrušen. Úprava použití zbraně Vojenskou policií proto nyní spadá pod ustanovení § 42 zákona o ozbrojených silách, které je dikci ustanovení § 34 zákona o některých poměrech vojáků velice podobné. Ohledně úpravy použití zbraně Vojenskou policií proto lze odkázat na komentář k použití zbraně příslušníky ozbrojených sil uvedený v předešlé podkapitole.

I přes skutečnost, že zákon o Vojenské policii odkazuje v případě úpravy použití zbraně na jiný zákon, ponechává si úpravu povinností vojenského policisty po použití zbraně, zásahu pod jednotným velením a zvláštní omezení. Pokud to okolnosti dovolují, je vojenský policista podle ustanovení § 33 povinen po použití zbraně poskytnout zraněné osobě první pomoc, případně zajistit lékařské ošetření. Ustanovení § 34 uvádí, že při služebních zákrocích pod jednotným velením, rozhoduje o použití zbraně velitel zasahující jednotky. O rozhodnutí velitele použít zbraň se musí uchovat zvukovým nebo písemným záznam. Podle § 35 pak vojenský policista není oprávněn použít zbraň proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a osobě zjevně mladší 15 let. Výjimkou jsou situace, kdy jednání těchto osob ohrožuje život nebo zdraví vojenského policisty nebo život a zdraví jiných osob anebo hrozí větší škoda na majetku, přičemž nebezpečí nelze odvrátit jinak.

---

⁹⁵ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 25

§ 7 Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále také „inspekce“) je ozbrojeným bezpečnostním sborem, jejímž úkolem je vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující k tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je některý z příslušníků Policie ČR, celník, příslušník Vězeňské služby, příslušník inspekce, dále zaměstnanec ČR zařazený k výkonu práce v Policii ČR nebo v inspekci nebo zaměstnanec zařazený k výkonu práce v celní správě anebo Vězeňské službě, byl-li trestný čin spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů, a trestné činy těchto osob vyšetřovat.

Problematiku použití zbraně příslušníky inspekce řeší ustanovení § 25. Díkce tohoto ustanovení je prakticky totožná s ustanovením § 56 zákona o Policii ČR, proto na komentář k tomuto ustanovení odkazují na podkapitolu zabývající se oprávněným použitím zbraně příslušníky Policie ČR.

§ 8 Zákony vymezující postavení a činnost zpravodajských služeb České republiky

Mezi zákony vymezující postavení a činnost zpravodajských služeb patří zákon o zpravodajských službách, zákon o BIS a zákon o Vojenském zpravodajství.

Za zpravodajskou službu je podle ustanovení § 3 zákona o zpravodajských službách považována Bezpečnostní informační služba (dále také „BIS“), Úřad pro zahraniční styky a informace (dále také „ÚZSI“) a Vojenské zpravodajství. V čele těchto zpravodajských služeb stojí ředitel.

Úkoly mohou být zpravodajským službám ukládány vládou a prezidentem republiky s vědomím vlády, v případě BIS prostřednictvím ředitele, prostřednictvím ministra vnitra ukládá úkoly ÚZSI a prostřednictvím ministra obrany Vojenskému zpravodajství (srov. § 8 zákona o zpravodajských službách). Za činnost zpravodajských služeb odpovídá a koordinuje ji vláda.

Vymezení organizace zpravodajských služeb, stejně jako bližší vymezení jejich činnosti upravují statuty zpravodajských služeb, které

podléhají schválení vlády. Organizační struktura zpravodajských služeb patří mezi utajované informace.⁹⁶

8.1 Bezpečnostní informační služba

BIS je ozbrojená zpravodajská služba České republiky, jejíž působnost vymezuje ustanovení § 5 zákona o zpravodajských službách, podle kterého BIS zabezpečuje informace o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, dále o zpravodajských službách cizí moci, o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství, o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky, či informace týkající se organizovaného zločinu a terorismu.

Zákon o BIS vymezuje podmínky pro použití zbraně v ustanovení § 5, které je následujícího znění.

„Příslušníci jsou oprávněni držet a nosit služební střelnou zbraň a použít ji v případech nutné obrany nebo krajní nouze.“

8.2 Vojenské zpravodajství

Vojenské zpravodajství je rovněž jako BIS považováno za jednotný bezpečnostní orgán, který podle ustanovení § 5 zákona o zpravodajských službách zabezpečuje informace mající původ v zahraničí důležité pro obranu a bezpečnost České republiky, dále informace o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany, o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany České republiky a o záměrech a činnostech ohrožujících utajované skutečnosti v oblasti obrany České republiky.

Podle ustanovení § 2 zákona o Vojenském zpravodajství plní úkoly Vojenského zpravodajství příslušníci Vojenského zpravodajství, kteří jsou ve služebním poměru k České republice podle zvláštních právních předpisů. Těmito zvláštními právními předpisy rozumí zákon o Vojenském zpravodajství zákon o vojácích z povolání a zákon č. 218/2002 Sb., o státní službě státních

---

⁹⁶ podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací s odkazem na přílohu č. 18 tohoto zákona

zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech, ve znění pozdějších předpisů (dále také „služební zákon“), který stále nenabyl účinnosti (resp. jeho větší část – srov. § 254 služebního zákona), a proto je jeho použití prozatím vyloučeno. Z dikce ustanovení § 2 zákona o Vojenském zpravodajství je patrné, že ve Vojenském zpravodajství působí též osoby, které nejsou ve služebním poměru. Takové dělení je z hlediska oprávněného použití zbraně důležité především proto, že zákon o Vojenském zpravodajství v ustanovení § 5 stanoví oprávnění k použití zbraně pouze příslušníkovi Vojenského zpravodajství ve služebním poměru vojáka z povolání. Celé ustanovení § 5 vymezuje oprávnění použití zbraně následovně:

„Příslušníci Vojenského zpravodajství ve služebním poměru vojáka z povolání jsou oprávněni držet a nosit služební střelnou zbraň a použít ji v případě nutné obrany nebo krajní nouze.“

8.3 Úřad pro zahraniční styky a informace

Z hlediska dělení zpravodajských služeb je ÚZSI považován za službu civilní a vnější.⁹⁷ Jeho úkolem je zabezpečování informací mající původ v zahraničí, které jsou důležité pro bezpečnost a ochranu zahraničně politických a ekonomických zájmů ČR. Podle ustanovení § 17 odst. 2 zákona o zpravodajských službách je:

„Příslušník Úřadu pro zahraniční styky a informace je oprávněn při ochraně činností, které zpravodajská služba koná na území České republiky, držet a nosit služební střelnou zbraň a použít ji v případech nutné obrany nebo krajní nouze.“

Zpravodajské služby patří s ohledem na charakter jejich úkolů vztahujících se k ochraně státních zájmů České republiky mezi nejvýznamnější instituce bezpečnostních sborů. Přesto však jsou jejich příslušníci při plnění svých úkolů značně svázáni právní úpravou oprávněného použití zbraně. Z jednotlivých zákonů upravujících činnost těchto služeb jednoznačně vyplývá závěr, že jsou oprávněni použít zbraň pouze v případech nutné obrany nebo krajní nouze, což je v podstatě staví do stejné pozice jakékoliv „civilní“ fyzické osoby. Zajímavostí zůstává, že žádná právní úprava použití zbraně neobsahuje

---

⁹⁷ POKORNÝ, L. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, str. 13-14

teritoriální vymezení pro použití zbraně. Pouze zákon o zpravodajských službách přímo určuje pro příslušníky ÚZSI, že jsou oprávněni k použití zbraně pouze na území ČR.

§ 9 Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o myslivosti“) ve svém výčtu nevymezuje zbraň ani použití zbraně tak, jak tomu je u předcházejících právních předpisů, tj. odkazem na konkrétní ustanovení. Přesto však tento zákon stanoví povinnost vykonávat v honitbě právo myslivosti, do kterého spadá mj. i regulace stavu zvěře odstřelem. Tím je dáno každému myslivci oprávnění použít střelnou loveckou zbraň, avšak za podmínek taxativně stanovených zákonem o myslivosti. Nad rámec uvedeného oprávnění dovoluje ustanovení § 14 zákona o myslivosti myslivecké stráž za zde stanovených podmínek použít zbraň k usmrcení některých druhů zvířat. Ačkoli myslivecká stráž není bezpečnostním sborem, ani příslušníkem ozbrojených sborů, domnívám se, že i za takové situace lze použití zbraně mysliveckou stráží považovat za oprávněné použití zbraně ve smyslu ustanovení § 32 TrZ, a to především z důvodu, že ji právě k takovému použití opravňuje zákonný předpis (zákon o myslivosti).

Myslivecká stráž je ustanovena postupem uvedeným v ustanovení § 12 zákona o myslivosti. Předmětné ustanovení stanoví povinnost uživatele honitby navrhnout orgánu státní správy myslivosti pro každých započatých 500 ha honitby ustanovení jedné myslivecké stráže. Mysliveckou stráž ustanovuje orgán státní správy myslivosti na období 10 let.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) zákona o myslivosti je myslivecká stráž oprávněna usmrcovat v honitbě toulavé psy, kteří mimo vliv svého vedoucího ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení pronásledují zvěř, vyjma psů ovčáckých a loveckých plemen a psů slepeckých, zdravotnických, záchranářských a služebních. Dále je oprávněna k usmrcení kočky, potulující se v honitbě ve vzdálenosti 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení.

Ustanovení § 14 odst. 1 písm. f) zákona o myslivosti dává myslivecké strážce oprávnění k usmrcení některých druhů zvěře, mezi které patří mýval severský, psík mývalovitý, norek americký či nutrie říční a další vyhláškou stanovené zavlečené druhy živočichů v přírodě nežádoucích.

Konečně ustanovení § 14 odst. 1 písm. g) opravňuje mysliveckou stráž po předchozím oznámení místně příslušnému obecnímu úřadu usmrtit zdivočelá hospodářská zvířata a volně se pohybující označená zvířata z farmových chovů zvěře ve vzdálenosti větší než 200 m od nehonebního pozemku, na němž je farmový chov provozován.

Pakliže by k usmrcení zvěře došlo za jiných než v zákoně uvedených podmínek, jednalo by se o protiprávní jednání, které může naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu poškození cizí věci podle ustanovení §228 TrZ nebo pytláctví podle ustanovení § 304 TrZ.

Po oprávněném usmrcení psa, kočky, zdivočelého zvířete nebo označeného zvířete z farmového chovu zvěře je povinností myslivecké stráže o tom neprodleně informovat vlastníka těchto zvířat, je-li známý, a sdělit mu místo, kde k usmrcení zvířete došlo, popřípadě jej na toto místo doprovodit.

V.

Pojem nutná obrana

Důvod, proč se v této práci zabývám nutnou obranou, je především ten, že považuji tento institut trestního práva za blízký oprávněnému použití zbraně. Pokud hodláme tyto dvě okolnosti vylučující protiprávnost srovnávat, je nutné vymezit základní charakteristiku nikoli jen oprávněného použití zbraně, ale i nutné obrany.

Článek 23 Listiny základních práv a svobod stanoví oprávnění občanů postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založených touto Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny. Podle tohoto ustanovení je právem každého občana postavit se nad odpor proti každému, kdo porušuje některý se zájmů chráněných trestním zákonem.

Nutnou obranu vymezuje ustanovení § 29 TrZ jako „*čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*“

§ 1 Útok jako protiprávní jednání

Prvním předpokladem, že osoba jedná v mezích nutné obrany, je existence útoku na zájem chráněný trestním zákonem. Trestní právo definuje takový útok jako úmyslné protiprávní jednání člověka, přičemž útok musí být vždy úmyslný, a to ať už v případě aktivního konání nebo nečinnosti.⁹⁸ I opomenutím způsobený následek může být v některých případech závažnější, než následek způsobený konáním. Konání i opomenutí jsou tedy postaveny na stejnou úroveň.⁹⁹ Kromě jednání člověka lze za útok považovat i útok zvířete, a to za předpokladu, že je nástrojem útočnicka. V případě, kdy by zvíře nebylo nástrojem útočnicka, ale jeho jednání by vycházelo z jeho „vlastní vůle“,

---

⁹⁸ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, str. 159

⁹⁹ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 435, marg. rubr. 1257

hodnotila by se obrana proti takovému útoku zvířete jako jednání v krajní nouzi.

Aby bylo možné označit jednání za útok, který bezprostředně směřuje proti zájmu chráněnému trestním zákoníkem, musí bezprostředně hrozit či trvat. Za hrozící útok je možné považovat i situaci, kdy k faktickému jednání ještě nedošlo, avšak z okolností této situace je naprosto zřejmé, že s velkou pravděpodobností bude bezprostředně následovat. V takovém případě není třeba čekat na útočníka, až udeří jako první. Důležité je, aby iniciativa útoku vycházela vždy od útočníka.¹⁰⁰

Za příklad lze uvést situaci, kdy se žena vrací pozdě večer noční tramvají domů, přičemž již ve vagonu ji tři muži obtěžují vulgárními poznámkami. Tito muži ji po vystoupení z tramvaje pronásledují cestou domů a pokračují ve svých verbálních útocích. V okamžiku, kdy k ní jeden z mužů přistoupí, se žena otočí a paralyzérem útočníka ochromí. V takovém případě nelze považovat obranu za předčasnou, neboť žena, vědoma si svého fyzického nepoměru vůči útočníkům, nemohla nechat útočníka v započetí útoku, jelikož by následně nebyla schopná se kvalifikovaně ubránit.

Nutná obrana je přípustná po celou dobu trvání útoku až do jeho dokončení. V některých případech je nutná obrana dovolená i po ukončení útoku. Např. v situaci, kdy útočník po ukončení útoku odchází s ukradenými věcmi.

§ 2 Obranné jednání a jeho přiměřenost

Za subjekt nutné obrany lze považovat osobu, jejíž zájmy chráněné trestním zákonem jsou ohrožovány. Zároveň je možné za subjekt nutné obrany považovat i toho, kdo osobě, jejíž zájmy jsou ohroženy, přispěje svou pomocí, nebo popřípadě sám za tuto osobu nutnou obranu provede. Takovou osobu lze označit za pomocníka v nutné obraně, který působí na útočníka aktivním jednáním. Pomocník může takto jednat i proti vůli napadené osoby, přičemž tím není dotčena beztrestnost jeho jednání. Za pomocníka je nutné považovat vždy fyzickou osobu. Nelze za něj označit např. zvíře, které by v takovém případě bylo považováno za nástroj k obraně.

---

¹⁰⁰ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, str. 160

Při odvracení útoku není rozhodující, jaká forma obrany je použita. Není důležité, zda subjekt nutné obrany odvrací útok jednáním obranného charakteru, zejména prostřednictvím obranných úhybných manévrů, vykrývání úderů, nastavením překážky útoku, zachycením hozeného předmětu, apod., nebo zda za formu obrany zvolí protiútok pomocí úderů, kopů, útočných chvatů, či použitím zbraně. Je nutné, aby subjekt nutné obrany vždy zvolil vhodný způsob obrany k zabránění či oslabení útoku směřujícímu proti právem chráněnému zájmu. Obranu je možné realizovat jak konáním, tak i opomenutím.¹⁰¹

Jednání v nutné obraně působí vždy výhradně proti útočníkovi. Zásahy do práv třetích osob způsobené obráncem je možné povolit jen za podmínek krajní nouze.¹⁰² Za problematické mohou být považovány případy, kdy útočník použije k útoku cizí osobu jako tzv. „živý nástroj“. V takovém případě se odborná literatura přiklání k názoru, „že útokem je tu komplexní jednání útočníka, který využívá (zneužívá) cizí osoby nebo věci jako nástroje útoku, a v tomto směru tedy útok zahrnuje i určité chování „živého nástroje“, resp. určitou manipulaci s ním. Obránce poškozením zájmů tohoto nástroje porušuje i zájmy útočníka, neboť třetí, tj. zneužitá osoby mají v takových případech nárok na náhradu škody především proti útočníkovi“.¹⁰³ Jsem toho názoru, že jednání v nutné obraně lze připustit i proti osobě konající jako „živý nástroj“ útočníka, a to především za předpokladu, kdy si takto jednající osoba musí, nebo by měla být svého protiprávního jednání vědoma. Obránce by měl mít právo chránit své zájmy proti útoku osoby použité jako „živý nástroj“ i v případech, kdy si tato osoba protiprávnost svého jednání uvědomovat nemůže. V takovém případě by měl obránce vždy uvážit přiměřenost nutné obrany.

Další podmínkou nutné obrany je její přiměřenost. Přiměřeností nutné obrany se rozumí poměr mezi způsobem obrany a způsobem útoku, přičemž logickým uvažováním vyplývá skutečnost, že přiměřená obrana musí být přesto tak intenzivní, aby útok odvrátila. V případě nutné obrany nelze zaměňovat přiměřenost s proporcionalitou mezi škodou hrozící z útoku a škodou způsobenou obráncem.

---

¹⁰¹ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 444, marg. rubr. 1280

¹⁰² KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 444, marg. rubr. 1282

¹⁰³ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 445, marg. rubr. 1284

V zákoně je přiměřenost nutné obrany vymezena negativně v ustanovení § 29 odst. 2, podle jehož dikce se nejedná o nutnou obranu, je-li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. V případech nutné obrany nemá obránce vždy dostatek času ke zhodnocení možnosti obrany. Nesmí se však stát, aby případná obrana byla k povaze útoku v hrubém nepoměru, který je naprosto evidentní a snadno rozpoznatelný. V takovém případě by již obrana byla způsobu útoku zcela zjevně nepřiměřená.¹⁰⁴

V otázce přiměřenosti se posuzuje komplexně jak způsob útoku, tak způsob obrany. Pro posouzení přiměřenosti obrany slouží řada kritérií, jakými jsou např. intenzita provedení útoku, prostředky použité při útoku, osoba útočnicka, význam zájmu, proti kterému útok směřuje, či i místo a čas provedení útoku, atd. Komplexní posouzení obrany a útoku je důležité především v případech, kdy byla obrana majetku realizována zásahem do tělesné integrity útočnicka, jemuž takto byla způsobena újma na zdraví. Ani v této situaci se nemusí jednat o nepřiměřenou obranu. Pro účely nutné obrany neplatí ani zásada rovnosti zbraní. Lze tedy např. proti útočnickovi útočícím pomocí tupého předmětu zasáhnout prostřednictvím střelné zbraně a to i několikrát.¹⁰⁵ K této problematice se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, který ve svém usnesení ze dne 28. 1. 1998, sp. zn. 1 Tzn 25/97, když konstatoval: „*V závislosti na konkrétních okolnostech případu není vyloučeno posoudit jako stav nutné obrany jednání osoby, která reaguje na fyzický útok neozbrojeného pachatele opakovaným použitím střelné zbraně, přičemž dojde k usmrcení útočnicka.*“¹⁰⁶

§ 3 Vybočení z mezí nutné obrany

Podmínky pro jednání v nutné obraně jsou sice vymezeny široce, i tak v praxi dochází k případům jejich nesplnění nebo překročení. Situaci, kdy obranné jednání nesplní všechny podmínky nutné obrany, označujeme za tzv. exces, neboli vybočení z mezí nutné obrany.¹⁰⁷ Takové jednání nelze označit za jednání v nutné obraně podle ustanovení § 29 TrZ, ale za jednání protiprávní, které podle okolností může být i trestným činem. Skutečnost, že pachatel spáchal trestný čin při odvracení útoku, aniž byly splněny veškeré podmínky nutné obrany, je polehčující okolností podle ustanovení § 41 písm. g) TrZ.

¹⁰⁴ CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, str. 148

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S. *Přehled judikatury: trestné činy proti životu a zdraví: nutná obrana*. Praha: ASPI, 2007, str. 341

¹⁰⁷ CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, str. 149

Exces je možné rozdělit na exces intenzivní a exces extenzivní. V případě excesu intenzivního se jedná o exces co do míry obranného zákroku, jelikož obrana byla zcela zjevně nepřiměřená povaze útoku, zatímco u excesu extenzivního jde o případ, kdy obrana nebyla provedena v době, kdy útok přímo hrozil nebo trval.¹⁰⁸

Za příklad excesu lze považovat situaci, kdy obránce, po zneškodnění útočníka, z pomsty vůči němu pokračuje v jeho napadání, i když si je vědom, že ten již není schopen v pokračování útoku.

---

¹⁰⁸ KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 451, marg. rubr. 1294

VI.

Srovnání nutné obrany s oprávněným použitím zbraně

V této kapitole stručně popíši vztah dvou institutů trestního práva, patřících mezi okolnosti vylučující protiprávnost. Oba tyto instituty mají podobný cíl i smysl, není tedy možné, aby mezi nimi existoval zásadní rozpor.¹⁰⁹ Domnívám se, že existuje řada otázek směřujících k problému, jak správně vymezit poměr mezi nutnou obranou a oprávněným použitím zbraně. Trestní zákoník vztah nutné obrany k oprávněnému použití zbraně nijak nedefinuje. Je proto nutné vypomoci si zákonnými předpisy či odbornou literaturou.

Významný rozdíl mezi nutnou obranou a oprávněným použitím zbraně, jako okolností vylučujících protiprávnost lze spatřit především v tom, že zatímco nutná obrana je vztažena na každou osobu, která odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na právem chráněný zájem, v případě oprávněného použití zbraně se jedná o úzký okruh osob, kterých se týká. Tento okruh osob je vyjádřený za pomoci zvláštních právních předpisů.

Za této situace lze konstatovat, že zatímco v případě nutné obrany jde o oprávnění k obraně poskytnuté každému občanu, v případě oprávněného použití zbraně se jedná spíše o povinnost konkrétních osob zakročit za podmínek uvedených ve zvláštních předpisech. Zákon tedy mocensky dává určité skupině možnost k použití zbraně nejen v případě nutné obrany, ale i v jiných situacích, vztahujících se k jejich profesi. Tento fakt má své důsledky i z odpovědnostního hlediska.

Otázka vyvstává za situace, kdy se oba výše zmíněné instituty střetávají. Obecně se nabízí možnost k uplatnění zásad *lex specialis derogat generali*, či *lex posterior derogat priori*. V takovém případě by mělo být uplatněno přednostně ustanovení o oprávněném použití zbraně, ustanovení o nutné obraně by se poté užilo jen za situace, kdy by podmínky oprávněného použití zbraně splněny nebyly. Tak jednoduše však postupovat nelze, jelikož případnou novelizací obou ustanovení nemusí být zřejmé, které novější

---

¹⁰⁹ KUCHTA, J. *Nutná obrana: obecná část*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 182

ustanovení mění či pozměňuje ustanovení starší. V takovém případě by mohla být situace dost nepřehledná.¹¹⁰

Otázkou tedy zůstává jak hodnotit situace, kdy např. Vězeňská služba nedodrží při zákroku veškeré podmínky oprávněného použití zbraně, avšak její jednání lze stále vztáhnout pod obecný rámec nutné obrany. V takovém případě sice nebyly splněny podmínky pro oprávněné použití zbraně, avšak nutná obrana zde není vyloučena.

Odborná literatura¹¹¹ ve svých úvahách vytváří následující varianty podmínek nutné obrany a oprávněného použití zbraně a jejich vzájemného vztahu:

a) Podmínky oprávněného použití zbraně zacházejí nad rámec nutné obrany

Situace, kdy se oprávněné použití zbraně nedostává do konfliktu s nutnou obranou, nýbrž se vzájemně doplňují, by měla být pravidlem. Nutností v takovém případě je, aby nastavené podmínky rozšiřující dosah nutné obrany byly označeny v zákonném předpise jako podmínky oprávněného použití zbraně.¹¹²

b) Podmínky institutu oprávněného použití zbraně a nutné obrany jsou totožné

V takovém případě ustanovení o oprávněném použití zbraně pouze více rozpracovává, popřípadě upřesňuje obecné podmínky nutné obrany, přičemž stále zůstává v jejím rámci.¹¹³

c) Podmínky oprávněného použití zbraně jsou užší než podmínky nutné obrany

---

¹¹⁰ KUCHTA, J. *Nutná obrana: obecná část*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 182

¹¹¹ např. KUCHTA, J. *Nutná obrana: obecná část*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 182 – 183

¹¹² Tamtéž

¹¹³ Tamtéž

Za této situace je otázkou, zda-li se osoba, která překročí rámec oprávněného použití zbraně, dopouští protiprávního jednání či je tato protiprávnost vyloučena tím, že se na její jednání vztahují podmínky nutné obrany.

Pakliže bude připuštěno vztáhnout podmínky nutné obrany na jednání, které překročí rámec podmínek oprávněného použití, lze důvodně považovat ustanovení, které bylo takto překročeno za bezvýznamné. A contrario v případě, že nebude možné podmínky nutné obrany použít, nastane stav, kdy na jedno a to samé chování bude z právního hlediska nahlíženo ve dvou rovinách. Zatímco podle jedné roviny právní úpravy bude subjekt útoku za své jednání zodpovědný, druhá rovina jeho odpovědnost vyloučí odkazem na nutnou obranu.

V takovém případě by mohlo být řešením vyloučení trestněprávní odpovědnosti z důvodu splnění podmínek nutné obrany, ale zároveň postihnutí takového jednání v rámci správněprávních či disciplinárních předpisů. Domnívám se, že ani tato varianta není právně korektní. Z hlediska právní jistoty nelze podle jednoho právního předpisu považovat určitý skutek za provedený v mezích práva a jiným právním předpisem tento skutek trestat.

Subjekty uvedené v předpisech upravujících oprávněné použití zbraně jsou častokrát právě těmito ustanoveními omezeny při použití zbraně v nutné obraně. Např. policista je sice podle ustanovení § 56 odst. písm. a) zákona o Policii ČR oprávněn použít zbraň v případech nutné obrany, nebo krajní nouze. Povinnost dbát nutné opatrnosti a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje, vymezenou ustanovením § 56 odst. 4 zákona o Policii ČR, považují za omezení předem citovaného oprávnění. Je nutné si především uvědomit, že v případě zákroku provedeného za použití zbraně v situaci, kdy policista jedná v nutné obraně, se zde policista nachází ve dvojí roli. Za první, jako občan oprávněný jednat podle podmínek nutné obrany a za druhé, jako policista povinný použít zbraň ve shodě s podmínkami oprávněného použití zbraně vymezenými zákonem o Policii ČR.

V případě, kdy by byl příslušník některého z veřejných ozbrojených sborů trestán za jednání, který by překročilo meze oprávněného použití zbraně podle předpisu na něj se vztahujícího a které by přitom splňovalo podmínky nutné obrany, snížilo by se tak jeho postavením vůči osobám, které používají zbraň v soukromém sektoru, jakými jsou např. soukromé ochranné strážce či pracovníci soukromé bezpečnostní agentury. Tyto osoby by oproti policistům, vězeňské službě, popř. vojákům byly zvýhodněny v oprávnění použít zbraň v „plném rozsahu“ nutné obrany.

Ačkoli se jedná o velice složitou problematiku, zastávám názor, že porušením speciálního ustanovení oprávněného použití zbraně je možné jen velmi obtížně postihnout subjekt takového jednání trestněprávní či správněprávní sankcí v případě, kdy byly splněny veškeré podmínky nutné obrany.

Závěr

Není bez zajímavosti připomenout, že samotný akt oprávněného použití zbraně vyžaduje, aby osoby, které takto odvracejí útok, disponovaly určitými fyzickými a psychickými schopnostmi, jakož i znalostmi obecně závazných právních předpisů. Proto je samotné použití zbraně ovlivňováno řadou faktorů, které v konečném důsledku mají význam pro posouzení, zda se jednalo o použití zbraně oprávněné či nikoli.

U osob, které nespádají do kategorie příslušníků ozbrojených složek nebo osob disponujících určitými schopnostmi získanými z provozování bojových sportů či podobných aktivit, lze předpokládat, že někteří jedinci nemají vůbec žádné zkušenosti s obranou proti útokům, jakož i s používáním jakýchkoli zbraní ke své obraně a jejich jednání je spíše založeno na samotném pudu sebezáchovy. To s sebou nese nebezpečí, že jejich obrana se s ohledem na svůj charakter a intenzitu stane jednáním vybočujícím z mezí nutné obrany. Tyto osoby pod tlakem strachu či přehnaného majetnického vztahu k věcem se uchylují k použití předmětů, jako zbraně, náhodně se nacházejících v místě útoku bez zřetele míry následku, který použitím takového předmětu způsobí.

Jestliže se někdo rozhodne pro ochranu svého majetku, pro ochranu zdraví či života svého či jiného použít k odvrácení útoku jakýkoli předmět, jako zbraň, popř. střelnou zbraň, dostává se do situace, kdy ve velice krátkém časové sledu, musí zhodnotit řadu faktorů vedoucích k tomu, aby v konečném důsledku mohlo být jeho jednání kvalifikováno jako jednání v rámci krajní nouze či nutné obrany. Nelze stanovit, který z faktorů je prvotní a který následující.

Obránce by měl mít alespoň základní znalosti o charakteru krajní nouze a nutné obrany ve smyslu trestního zákoníku. Trestní zákoník je právním předpisem, který je dostupným dokumentem pro každého občana České republiky a znalosti jeho některých ustanovení by řadě lidí ulehčilo své bytí. V řadě případů, kdy je člověk, který jednal v rozporu s jednotlivými ustanoveními trestního zákoníku, veden k odpovědnosti za své chování, nebývá pro něho polehčující okolností tvrzení, že byl přesvědčen o správnosti svého chování.

Ze strany bránící se osoby je nezbytné vzít v úvahu, zda použití obráncem zamýšlené zbraně je adekvátní k odvrácení útoku pachatele, který není vůbec ozbrojen. Zde se jedná zejména o samotnou tělesnou integritu obránce a útočnicka. Pokud je při obraně použita zbraň jakéhokoli druhu, musí být obránci zřejmé, že charakter jím použité zbraně není v hrubém nepoměru

k předmětu v držení pachatele, jež je nebo by mohl být pachatelem použit k důraznějšímu útoku.

Větší nároky jsou kladeny na osoby, které přijmou rozhodnutí použít v rámci obrany střelnou zbraň. Předpokládáme, že jde o legální držení a nošení střelné zbraně. Taková osoba k tomu, aby mohla legálně držet a nosit zbraň je povinna splnit řadu povinností daných obecně závaznými právními předpisy, včetně znalostí právních předpisů souvisejících s držením a nošením střelné zbraně. Předpokladem pro držení a nošení střelné zbraně zůstává bezvadná fyzická a psychická způsobilost dané osoby, a proto obránce při použití zbraně musí před samotným jejím použitím analyzovat vzniklou situaci, osobu útočnicka, teritorium útoku, možné následky včetně přijetí přiměřeného rozhodnutí, zda útočnicka zranit nebo jej dokonce usmrtit, a jiné. To vše se děje ve velmi krátkém časovém intervalu, proto je nezbytné ze strany obránce nejdříve zvážit, zda je skutečně na místě střelnou zbraň použít.

U vědomí skutečnosti, že příslušníkům ozbrojených složek přiznávají oprávnění použít zbraň i jiné speciální právní předpisy, mohlo by se na první pohled jevit použití zbraně v rámci krajní nouze či nutné obrany z jejich strany, jako snadnější z hlediska přijetí rozhodnutí vedoucí k použití zejména střelné zbraně. Avšak právě proto, že jde o osoby, které disponují nezbytnými znalostmi příslušných právních předpisů, teoretickými znalostmi z oblasti techniky střelných zbraní, jakož i zejména praktickými zkušenostmi vztahujícími se k taktice a metodice provedení obraných úkolů proti pachatelům trestných činů, bývá jimi realizované použití zbraně následně podrobena velice podrobnému zkoumání s cílem přijetí závěru, zda se z jejich strany jednalo o oprávněné použití zbraně.

Zjednodušeně platí, že to, co je dovoleno civilní osobě, není prominuto profesionálům. Příslušníkům ozbrojených sborů musí být vlastní zhodnotit před použitím zbraně nastalou situaci z hlediska nikoli pouze dikce trestního zákona, ale také z hlediska příslušných speciálních právních předpisů, které jim např. ukládají povinnost použít donucovacích prostředků před samotným použitím zbraně nebo zakazují použít zbraň proti určitým osobám. S ohledem na jejich vědomosti o technických vlastnostech používané střelné zbraně znají její ranivý účinek, což s sebou nese rozhodnutí o směru střely, aby nedošlo k usmrcení pachatele, nýbrž pouze k jeho zranění. Směr střely má význam také z hlediska místa, kde je zbraň použita. Znalosti balistické dráhy střely, jakož i účinků odražené střely ovlivňují rozhodnutí o použití střelné zbraně sice v otevřeném terénu, ale proti blízkému horizontu, kdy není zřejmá reálná situace za tímto horizontem, nebo v terénu nikoli zastavěném, kde se však

nacházejí určité budovy či jiné stavební překážky. Bez významu není ani samotná reálná událost, při níž má být použita zbraň. Jinak se příslušník rozhoduje pro použití zbraně z jedoucího vozidla při pronásledování pachatele a jiná bude situace, kdy v okamžiku použití zbraně je příslušník v klidovém stavu, kdy je schopen přesného zhodnocení stavu, jakož i přesné střelby na cíl.

Cílem této práce bylo rozebrat institut oprávněného použití zbraně s právními předpisy, které ho upravují pro jednotlivé příslušníky ozbrojených sborů a myslivecké stráže. Domnívám se, že tento cíl byl naplněn, přičemž právní úpravu ustanovení týkajících se použití zbraně považuji za zdařile zpracovanou.

Seznam použitých pramenů

1. DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S. *Přehled judikatury: trestné činy proti životu a zdraví: nutná obrana*. Praha: ASPI, 2007, 386 s.
2. DUFFEK, L. *Oprávněné použití zbraně*, Praha. Právní fórum. Wolters Kluwer ČR, a.s., 6/2006
3. FILÁK, A. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009, 285 s.
4. HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon: komentář*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2000, 412 s.
5. CHMELÍK, J. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha: Linde, 2009, 292 s. .
6. JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010, 904 s.
7. JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2012. Praha: Leges, 2012, 1301 s.
8. KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s.
9. KUČTA, J. *Nutná obrana: obecná část*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 218 s.
10. MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, 338 s.
11. MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 363 s.
12. MUSIL, J., *Kriminalistika*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1994, 269 s.
13. NOVOTNÝ, F. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 114 s.

14. NOVOTNÝ, F. *Trestní právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 310 s.
15. NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 393 s.
16. POKORNÝ, L. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 73 s.
17. ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010, 1303 s.
18. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 396 s.
19. TERYNGEL, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 529 s.
20. VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L., ŠMERDA, R. *Zákon o obecní policii: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, 542 s.

Další informační zdroje

1. Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky*, ASPI (ID: LIT 39576 CZ), Wolters Kluwer Česká republika, 2011
2. KOMENDA, J. *Chladné zbraně a české zbrojní právo* [online]. 29.10.2008, poslední revize 8.11.2008 [cit. 2013-02-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.rucevzhuru.cz/index.php/zbrojni-pravo/69-chladne-zbrane-a-ceske-zbrojni-pravo.html>>
3. KUČHTA, J. *Trestní zákon – komentář*. ASPI (ID: LIT16761 CZ), Wolters Kluwer Česká republika, 1999
4. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 1998, sp. zn. 1 Tzn 25/97

English résumé:

Authorized Use of a Weapon

This thesis deals with the subject of authorized use of a weapon, specifically with one of the institutes of circumstances excluding illegality, which are defined by the Criminal Code. These circumstances preclude one of the constituent elements of a crime - unlawfulness. Authorized use of weapons is particularly applicable to situations involving an intervention of a member of the armed forces, who is acting on the basis of statutory authority provided by a special regulation.

The first chapter defines general terms of the authorized use of a weapon and presents other circumstances excluding illegality, in particular extreme duress and self-defense. These two institutes are often in direct connection with an authorized use of weapons.

Chapter Two discusses legal definitions of weapons and how the weapons are divided. Furthermore, this chapter describes in detail what is considered a weapon in terms of laws governing the authorized use of a weapon for members of the armed forces. Subsequently, Chapter Three explains who is considered to be such a member, and what are his basic responsibilities.

The key part of this work is located primarily in Chapter Four, which describes the provisions of special laws regarding authorization to use weapons for each member of the armed forces, to whom this legislation applies. In addition, a considerable part of this chapter presents a detailed analysis of these provisions and their comparison.

Institute of necessary self-defense is considered to be close to the authorized use of weapons in this work. Therefore Chapter Five is dedicated to precisely this circumstance excluding illegality. Its characteristics discussed in this chapter form a basis for subsequent comparison with the authorized use of a weapons.

The issue of self-defense is briefly compared with the authorized use of weapons in the final chapter of this thesis. This chapter is primarily an evaluation of situations in which a member of the armed forces is put into a situation that exceeds authorization to use the weapon of a special legal regulation, but that is still within the bounds of self-defense.

Přílohy:

Případy oprávněného použití zbraně a použití zbraně v nutné obraně

Případy oprávněného použití zbraně a použití zbraně v nutné obraně

V podmínkách České republiky se případy oprávněného použití zbraně vyskytují velice vzácně. K naprosté většině případů oprávněného použití zbraně dochází zejména při plnění úkolů příslušníků Policie České republiky. Z dostupných informací vyplývá, že se tak děje zejména při pronásledování řidičů motorových vozidel, kteří se odmítají podrobit příkazům policistů k zastavení vozidla. Většinou se jedná o osoby, které nejsou oprávněné k řízení motorových vozidel, nebo tato vozidla řídí v podnapilém stavu nebo ve stavu ovlivněném jinými návykovými látkami. Pokud tyto osoby neuposlechnou výzvy policistů, motorové vozidlo nezastaví a následně na zasahující policisty najíždějí či ujíždějí způsobem ohrožujícím zdraví či život ostatních lidí, popř. ohrožují nebo ničí závažným způsobem jiný majetek, pak je na místě, aby k zamezení jejich nebezpečného chování byla proti nim použita zbraň. Jsem si plně vědom, že v praxi dochází i k jiným případům oprávněného použití zbraně ze strany příslušníků ozbrojených sborů, které se však, zřejmě po právu, nedostanou do povědomí civilních osob. Následně uvádím některé případy, ke kterým došlo v nedávné minulosti, přičemž za každým případem následuje jeho zhodnocení. Zdrojem těchto příkladů byly zpravodajské internetové portály.¹¹⁴

1) Použití zbraně proti řidiči motorového vozidla

Při dopravně bezpečnostní akci policistů konané dne 26.6.2009 v teritoriu města Ostravy v době od 23.00 hodin do 23.10 hodin nerespektoval řidič motorového vozidla pokyny policistů k zastavení a ujížděl směrem na Opavu. Řidič, jenž byl pronásledován policejní hlídkou, ujížděl vysokou rychlostí po ulicích města Ostravy a bezohlednou jízdou ohrožoval účastníky silničního provozu. Při pronásledování policejní hlídkou ujíždějící řidič s vozidlem „kličkoval“ a snažil se opakovaným přejížděním z jednoho jízdního pruhu do druhého znemožnit předjetí svého vozidla policisty. Nezastavilo ho ani světelné znamení STOP na křižovatce, ani dvě policejní vozidla postavená napříč vozovkou na ostatních křižovatkách. Policejní hlídce se podařilo vozidlo

---

¹¹⁴ www.zpravy.idnes.cz, www.novinky.cz

dostihnout v křižovatce na obec Krásné Pole, kde řidič s vozidlem stál a snažil se vozidlo nastartovat. Policejní hlídka zastavila a policista přistupoval k vozidlu s cílem vyzvat řidiče k zanechání protiprávního jednání a vystoupení z vozidla. Pronásledovanému řidiči se následně podařilo vozidlo nastartovat a začal prudce couvat a najíždět na zasahujícího policistu. Vozidlem sražen nebyl, neboť včas uskočil. Ze strany policistů byl řidič poté vyzván k zanechání protiprávního jednání s výstrahou, že bude proti němu použita služební zbraň. Řidič na výzvy nereagoval a opět najížděl na zasahujícího policistu, který k zamezení ohrožení životů použil donucovacího prostředku, varovného výstřelu. Přesto řidič nepřestal najíždět na policistu, který následně vystřelil do oblasti levého kola řidičova vozidla. Ani toto použití zbraně řidiče od jeho jednání neodradilo a policejní hlídce ujel.

V uvedeném případě lze konstatovat, že použití zbraně ze strany zasahujících policistů bylo oprávněné, a to zcela v souladu s ustanovení § 32 trestního zákoníku ve spojení s ustanovením § 56 zákona o Polici ČR, neboť řidič vozidla svou bezohlednou jízdou ohrožoval majetek i životy jiných a následně najížděním na zasahujícího policistu ohrožoval bezprostředně jeho život a tím se sám kvalifikoval do pozice nebezpečného pachatele. Zasahující policisté postupovali oprávněně ve smyslu obecně závazných právních předpisů a profesionálně, neboť s vědomím neohrozit životy a zdraví nezúčastněných osob přistoupili k rozhodnutí použít zbraň proti nebezpečnému řidiči nikoli v zastavěné části města, ale až v místě, které bylo neobydlené.

2) Použití zbraně proti agresivnímu zvířeti

V odpoledních hodinách dne 3.1.2012 bylo příslušnému útvaru Policie ČR oznámeno, že v obci Soběchleby volně pobíhá agresivní pes a napadá lidi. Přímo před policejní hlídkou, která se na místo dostavila, napadl pes 53letou ženu, kterou kousl do kolena, avšak nezranil. Na místo útoku se dostavil majitel psa v podnapilém stavu. Policejní hlídkou byl opakovaně vyzván, aby psa chytil a zajistil. Pes však na volání majitele nereagoval, nenechal se chytit a agresivně útočil na policisty. Jeho agresivní chování se stupňovalo a vzdálenost mezi ním a policisty se postupně zmenšovala. Po vyhodnocení situace jeden z policistů agresivního psa, který ohrožoval životy a zdraví osob, zastřelil. Majitel psa uvedl, že se jednalo o pumra kříženého s německým ovčákem ve stáří 3 let a bližším šetřením bylo zjištěno, že již v minulosti napadal občany obce, ale nikým tato skutečnost nikdy nebyla policii nahlášena.

Dne 12.7.2011 došlo ve večerních hodinách v Kláštěrci nad Ohří k dopravní nehodě, kdy autobus srazil psa plemene Španělská doga. V rámci vyšetřování dopravní nehody, šla majitelka psa do svého bytu, kam jej po srážce odvedla, přičemž ji pes v bytě napadl. Žena z bytu vyběhla společně se stále útočícím psem. Mimo byt pes napadl ještě další ženu. Vůbec nereagoval na jakékoli povely, byl stále agresivní a útočil na zraněné ženy a osoby ve svém okolí. Přítomný dopravní policista přijal rozhodnutí, že je třeba agresivního psa zpacifikovat z důvodu ochrany zdraví a života osob a služební zbraní jej usmrtil. Při střelbě dbal opatrnosti, aby nebyly zraněny přítomné osoby, jakož i poškozené ženy. Majitelka psa utrpěla středně viditelné těžké zranění rukou, nohou a hrudníku a druhá žena utrpěla povrchová zranění na rukou a hrudníku.

Agresivní zvířata, zejména psi, se stávají častými případy, kdy je nutné použít zbraně k ochraně zdraví a životů osob. Existují názory, které upřednostňují odchyt takového zvířete a jeho umístění do útulku. S tím lze samozřejmě souhlasit, ale je nutné celou věc konfrontovat se skutečně vzniklou situací, která může dostát takového charakteru, že věc nesnese odkladu a je nutné agresivní zvíře usmrtit, neboť pouhé zranění není prakticky možné. V popisovaných případech, kdy agresivní pes nepřestává útočit na osoby, nebo se stále přibližuje k přítomným osobám, je zcela oprávněné jednání policistů spočívající v použití zbraně proti němu.

3) Použití zbraně jako donucovacího prostředku proti pachateli krádeže vloupáním

Policejní hlídka v městě Tábor obdržela krátce po 20. hodině dne 5.8.2008 informaci o narušení objektu SOU a SOŠ služeb a řemesel v Táboře. Po příjezdu na místo policisté spatřili dvě osoby, které se daly na útěk směrem k zadnímu traktu napadeného objektu. Jedna z osob svírala v ruce větší předmět, z jeho charakteru vyplývalo, že jde o odcizenou věc. Osoby byly policisty vyzvány k zastavení, na což však nereagovaly a v útěku pokračovaly. Proto bylo ze strany policistů přistoupeno k použití zbraně jako donucovacího prostředku varovným výstřelem. Teprve poté obě osoby zastavily a policisté je zadrželi a provedením úkonů ohledání zjistili, že zadrženi pachatelé se do objektu vloupali po vytržení dřevěných dílců v plotě a z nádvoří odcizili kovový hydrant v hodnotě 4.000,- Kč.

Použití zbraně jako donucovacího prostředku bylo ze strany policistů oprávněné. V souladu s ustanovením § 52 zákona o Policii ČR policisté použili

zbraň pouze jako donucovacího prostředku - varovného výstřelu a nikoli přímo proti prchajícím osobám. Takové použití zbraně zde bylo na místě i s ohledem na skutečnost, že při prvotních úkonech zásahu bylo zjištěno, že jeden z pachatelů svírá v ruce větší předmět, který by mohl následně použít proti zasazujícím policistům jako zbraň.

4) Použití zbraně v nutné obraně proti útočícím osobám

Třiašedesátiletý muž zastřelil na Nový rok v Tanvaldu na Jablonecku romského mladíka a druhého zranil. Incident se stal dne 1.1.2012 kolem 01:30 hodin na okraji města u železniční trati směrem na sousední Desnou. Třiašedesátiletý muž šel do svého bydliště a potkal dva protijdoucí mladíky. V okamžiku míjení do muže strčili ramenem, načež muž po verbálním upozornění, aby svého jednání zanechal, pokračoval v chůzi do místa bydliště. Mladíci se otočili, a když muže dostihli, udeřili jej zezadu do hlavy. Muž po úderu upadl na zem, kde byl vystaven dalšímu útoku ze strany mladíků, kteří do něho kopali a škrtili jej. V průběhu tohoto útoku jeden z útočníků napadeného muže ještě ohrožoval nožem a způsobil mu povrchové řezné zranění na hlavě. Vzhledem k tomu, že útok trval a byl veden skutečně brutálně, napadený muž v okamžiku, kdy se mu podařilo otočit se na záda, použil svou legálně drženou střelnou zbraň, kterou měl u sebe, následkem čehož jednoho útočníka usmrtil a druhého zranil. Již od samého počátku objasňování incidentu orgány činné v trestním řízení přijaly závěr, že napadený muž nepoužil střelnou zbraň s úmyslem zranit či usmrtit uvedené mladíky, ale že skutečně šlo o obranu. Proto dalším šetřením případu měla být objasněna otázka, zda se jednalo o nutnou obranu nebo zda byla obrana napadeného muže nikoli přiměřená útoku. V průběhu vyšetřování byly provedeny znalecké posudky, jakož i rekonstrukce na místě činu, které potvrdily verzi napadeného. Veškeré úkony dokazování provedené orgány činnými v trestním řízení vedly k neoddiskutovatelnému závěru, že v případě napadeného muže se skutečně jednalo o nutnou obranu. Podle státní zástupkyně Bradáčové ve prospěch střílejícího muže svědčily okolnosti napadení. "Odlehlost místa, tma, kluzký terén, výrazně mladší útočníci, jeden z útočníků ozbrojen, přepad ze zálohy, větší počet útočníků či osob, od kterých se připojení k útoku dalo očekávat, následně blokování v nevýhodné pozici vleže na zádech či na boku," vypočetla Bradáčová. Taktéž vyšetřovatel Policie ČR dospěl k závěru, že napadenému muži nezbyla žádná jiná varianta efektivní obrany.

Použití zbraně proti člověku ze strany tzv. civilní osoby je vždy komplikované a hodné řádného šetření ze strany orgánů činných v trestním

řízení. Závažnost takových případů vychází zejména ze skutečnosti, že použití zbraně civilní osobou upravují pouze ustanovení o krajní nouzi či nutné obraně a zde je vždy velice důležité prokazovat, zda se u napadené osoby skutečně jednalo o citované okolnosti vylučující protiprávnost nebo šlo o nepřiměřenou obranu, popř. o jednání, které mělo maskovat spáchání trestného činu. Takové objasňování je vždy velice náročné pro získávání důkazů, neboť orgány činné v trestním řízení jsou povinny shromažďovat důkazy svědčící proti obviněnému, jakož i ve prospěch obviněného a v některých případech jde o situace, které se odehrávají prakticky bez svědků, přičemž každá zúčastněná osoba podává svou verzi skutku.

5) Použití nástražného zařízení

Lékaři plzeňské nemocnice oznámili dne 24.11.2004 policii, že ošetřili 26letého muže z Tachova, který měl kulku v pravém stehně. Policie se případem začala okamžitě zabývat. Zraněný muž uvedl, že byl u přítelkyně a odpoledne se šel se psem projít do lesa. Mezi Valchou a Lhotou měl být postřelen neznámým střelcem. Podle charakteru zranění a předběžného vyjádření ošetřujícího lékaře pojali kriminalisté podezření, že verze vyprávěná zraněným mužem je více než nepravděpodobná. Již následující den kriminalisté zjistili, že událost, při které byl muž zraněn, se udála jinak a na jiném místě. Zmiňovaný muž společně se svým 33letým známým z Plzně přešel plot u rekreační chaty, která se nachází na okraji města Plzně u silnice mezi hlavní trasou na Nepomuk a Starým Plzencem. Na pozemek chaty vstoupili s cílem odcizit nějaký kovový šrot. Mladší z obou mužů se rozhodl vstoupit do předmětné chaty a v okamžiku, kdy hodlal otevřít vstupní dveře, aktivoval podomácku zhotovené nástražné střelné zařízení, prostřednictvím kterého došlo ke zranění tohoto muže. Objasňováním případu bylo zjištěno, že majitelem chaty je důchodce O.D., který uvedl, že jeho chata byla od roku 1990 v patnácti případech předmětem vloupání, která vždy nahlásil policejním orgánům. Dále O.D. uvedl, že pachatelé čtyřikrát rozbili dveře, dvakrát okna, odcizili všechny elektrické spotřebiče, potraviny po chatě rozházeli. Ani v jednom z předchozích případů, kdy byla chata důchodce vykradena, nebyl pachatel zjištěn a nikdy ani nedošlo k náhradě škody. Proto se důchodce rozhodl jednat po svém a sám ochránit svůj majetek. Vzhledem k tomu, že sám nebyl zcela nepochybně schopen osobní ochrany majetku, zkonstruoval a umístil do chaty nástražné zařízení vyrobené z jatečních pistolí tak, aby pachatel vloupání byl zraněn, nikoli usmrcen. Jedno takové zařízení v okamžiku vloupání se uvedlo v činnost a 26letého muže zranilo. Důchodce O.D. byl obviněn ze spáchání trestného

činu ublížení na zdraví z nedbalosti, avšak následně Krajský soud v Plzni svým usnesením konstatoval, že O.D. jednal v mezích nutné obrany. Soud ve svém odůvodnění vzal mimo jiné v úvahu osobu obviněného O.D., jeho věk a fyzický stav, faktickou nemožnost osobní obrany a ochrany svého majetku a jeho psychický stav s tím související, když v průběhu několika posledních let se jednalo o situaci, kdy jeho chata byla opakovaně vykrádána, čímž mu neustále vznikala škoda. Ve prospěch O.D. svědčila i skutečnost, že nástražný systém byl umístěn tak, aby pachatele pouze zranil a nikoli usmrtil.

Výše citovaný případ se dotýká způsobu ochrany majetku prostřednictvím nástražného zařízení např. ve formě střelné zbraně či zapojení elektrického proudu do mříží nebo kovového oplocení nemovitosti. Tento způsob ochrany bývá v současné době často diskutovaným tématem laické i odborné veřejnosti, kdy někteří zastávají názor, že jde o zcela oprávněný a legitimní způsob ochrany svého majetku. Ostatní však oponují a poukazují na skutečnost, že nástražným zařízením může být zraněna, jakož i usmrcena osoba, která se nedopouští žádného protiprávního jednání, přičemž svůj názor opírají i o skutečnost, že nástražná zařízení působí teprve v okamžiku útoku bez toho, aby měl obránce možnost toto zařízení ovládat nebo jakkoli ovlivňovat. Určitým průlomem se stalo stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30.9.2009 vedené pod sp.zn. Tpjn 303/2008, které své závěry opírá i o výše citovaný případ. Trestní kolegium řeší v první řadě zejména otázku přípustnosti tzv. preventivní nutné obrany, již se obecně rozumí příprava k odvrácení útoku, který ještě přímo nehrozí, ale může být realizován v budoucnu, např. obstaráním si prostředků k obraně, jako je pořízení si hlídacího psa, využití služeb bezpečnostní agentury, jakož i legální nabytí a držení střelné zbraně. Z uvedeného vyplývá, že pokud si někdo legálním způsobem opatří zbraň s cílem obrany proti hrozícímu a očekávanému útoku, lze přijmout závěr, že jde o jednání v rámci nutné obrany.

Z hlediska časových mezí nutné obrany je nejzávažnější námitka, že jde o předčasnou nutnou obranu, neboť obránce jedná ještě předtím, než začne přímo hrozit konkrétní útok. To by bylo ovšem správné pouze za předpokladu, že by se nutná obrana realizovala a skutečně ukončila již instalací nebo nastražením příslušného obranného mechanismu. Ve skutečnosti tomu tak ale není, neboť obránce instaluje obranné zařízení, resp. programuje jeho činnost preventivně do budoucna pro případ útoku na zájem chráněný trestním zákoníkem, přičemž obrana není provedena (dokončena) již účelovou instalací takového zařízení, ale teprve jeho skutečným zásahem vůči útočníkovi. Toto předem plánované působení na útočníka v okamžiku útoku pomocí nástroje je právě onou nutnou a předpokládanou odpovědí na eventuální útok. Protože je

tedy použitá obrana účinná teprve v okamžiku útoku jako bezprostřední reakce na něj, je časová podmínka nutné obrany splněna, pokud skutečně působí jen v době trvání tohoto útoku (nejde o tzv. exces extenzivní). K tomu je ještě třeba dodat, že český právní řád nežadá, aby obránce musel být v okamžiku útoku na místě útoku a musel se utkat s útočником v souboji tváří v tvář, naopak mnohdy může být pro obránce výhodné, vhodné nebo dokonce nutné, aby se osobně takovému útoku vyhnul a nevytvářel pro sebe zbytečná rizika.

6) Dopadení pachatele bez použití zbraně

Dne 23.3.2012 po 10. hodině dopolední v Praze 4 v ulici Vyskočilova narazil řidič R.J. svým motorovým vozidlem tovární značky Porsche Cayene zezadu do jiného motorového vozidla tovární značky Volvo, které řídila padesátiletá žena cizí státní příslušnosti. Řidič R.J. bezprostředně po nehodě z místa nehody ujel a následně zastavil na asi třicet metrů vzdálené křižovatce z důvodu světelného znamení STOP. Řidička vozidla Volvo hodlala vzniklou dopravní nehodu řešit na místě, proto ze svého vozidla vystoupila, přiběhla na citovanou křižovatku a postavila se před vozidlo řidiče R.J. s cílem zabránit mu dalšímu odjezdu. Řidič R.J. se však s vozidlem rozjel, ženu srazil a z místa i této nehody opět ujel. Přibližně v 10.14 hodin byla Policii České republiky nahlášena nehoda se zraněním řidičky, na základě čehož došlo k pronásledování motorového vozidla Porsche Cayene, řízené řidičem R.J. motorizovanou policejní hlídkou. Řidič R.J. svoje vozidlo náhle zastavil v ulici Pujmanové v Praze 4, z vozidla vystoupil a před policejní hlídkou utíkal do blízkého parku. Policejní hlídkou byl stále stíhán, následně zadržen a podroben orientační dechové zkoušce, při které mu bylo naměřeno více než 2,2 promile alkoholu v těle.

Je nesporné, že v daném případě bylo zcela na místě přijmout závěr, že řidič R.J. je nebezpečný pachatel, neboť z prvotního posouzení jeho jednání, zejména sražení řidičky motorovým vozidlem, v důsledku kterého utrpěla mnohačetná poranění, která si vyžádala hospitalizaci na jednotce intenzivní péče motolské nemocnice, bylo možné kvalifikovat jako spáchání trestných činů úmyslného ublížení na zdraví a neposkytnutí pomoci. Přesto zasahující policisté k zadržení řidiče R.J. byli oprávněni použít střelné zbraně plně v souladu s ustanovením § 56 zákona o Policii ČR, učinili vše pro to, aby k použití zbraně nebylo nutné přistoupit.

V popsaném případě nedošlo ze strany zasahujících policistů při zadržení řidiče R.J. k použití zbraně. Výše citovaný případ zde zařazují proto,

že jde o příklad plně demonstrující fakt, že použití zbraně, byť oprávněně, je vždy krajním řešením situace po marném využití všech dostupných prostředků nutných k odvracení vzniklého nebezpečí či útoku.